

Sårbare unge i overgangen til uddannelse – om behovet for kvalitativ viden om baggrund, hverdagsliv og udfordringer i praksis.

Masterprojekt

Aalborg Universitet

Master i vidensbaseret socialt arbejde

Juni 2017

Henrik Christiansen

Anslag: 99.297

Vejleder: Maria Appel Nissen

Indholdsfortegnelse

1: Indledning; problemfelt, problemstilling og problemformulering	3
1.1: At følge Malte – en forståelse for hverdagslivet	3
1.2: Lovgrundlaget bag uddannelsespålægget	6
1.3: Fejlvisitation.....	6
1.4: Eksisterende og manglende viden om ungegruppen, herunder forskningsviden om sårbare unge og deres behov.	7
1.5: Eksisterende mentorindsats som hverdagslivsudredning	9
1.6: Problemformulering.....	11
2:Forskningstilgang.....	11
2.1:Fænomenologi med fokus på hverdagsliv som livsverden og subjektive erfaringer, oplevelser og handlinger i forskellige situationer	11
2.2: Hverdagslivsforskning	12
2.3: Ethiske overvejelser.....	13
2.4: Forskningsdesign og metode.....	13
2.5: Journalmateriale og samtykke	14
2.6: Teoretisk perspektiv.....	15
2.7: Sociale, kulturelle og materielle udfordringer	16
2.8: Kapitalbegrebet	16
2.9: Habitus	17
2.10: Symbolsk vold.....	18
2.11: Skam	19
2.12: Stigma	20
3. Analyse	21
3.1: Maltes baggrund - Et eksempel på en sårbar ung.....	21
3.2: Maltes hverdagsliv - nutid og fremtid	24
3.3:Teoretisk fortolkning	27
3.4: Social, kulturel og materiel udfordring.....	30
4: Konklusion	33
Litteraturliste	37

1: Indledning; problemfelt, problemstilling og problemformulering

Der er fortsat samfundsmæssig fokus på, at alle unge skal have en uddannelse, også de sårbare unge. Adskillige unge med tilknytning til jobcentre har svært ved at få gennemført en uddannelse, og selv om der bruges flere forskellige værktøjer i brug til støtte for de unge, virksomhedskonsulent, underviser, mentor, kan mange ikke gennemføre et EUD grundforløb eller finde en læreplads. Det er unge med forskellige problemstillinger, men nogle elementer går igen: stærk ordblindhed, psykiske diagnoser, misbrug, kriminalitet, ensomhed m.v. Det kan undre, at så mange unge ”tabes” af jobcentret, ved at det ikke lykkes at lave en holdbar uddannelsesplan.

I Jobcenter København, hvor jeg arbejder som socialrådgiver og forsøger at bidrage til en helhedsorienteret tilgang i arbejdet, er det vores erfaring, at de sårbare unge ikke alle kommer nærmere en uddannelse, og at det derfor kan være interessant at undersøge de unges hverdag og livsførelse. Fx har mange unge med andre problemer end ledighed, et mønsterbillede af, hvad de foretager sig i hverdagen, og som sjældent er beskrivende for, hvad de reelt foretager sig. De fortæller det, de tror, de professionelle gerne vil høre, og det de har lært af overlevelsestrategier gennem et liv, hvor de ofte har været placeret i situationer, hvor det handler om at afværge og parere krav fra skoler, myndigheder, jobcentre mv. En meget gennemgående observation er fx, at de unge ofte giver udtryk for, at der dagligt arbejdes med ansøgninger, at der dagligt dyrkes motion, og at der er samvær med venner. Dette på trods af, at de reelt ikke skriver ansøgninger, ikke dyrker motion og er ensomme. Det er med al tydelighed et mønster hos flere sårbare unge, at de deltager i hverdagslivets rollespil, hvor de i mødet med jobcenteret ofte benytter sig af, at dramatisere og tilføje historier om deres situation. (Branco 1983) Det viser, at de unge er repræsentanter for hverdagslivets handlinger, og som skuespillere og tilskuere til hinandens liv, søger at fremstille deres hverdag på en særlig måde, der lever op til gældende normer. (Goffman, 1959, oversættelse 2015)

De unges ønske om at fremstå som en typisk ung, der kan agere med selvkontrol og ansvar i forhold til det, der forventes fra jobcenteret, kommer ofte til kort ved en grundigere vurdering af de unges evner og behov. Kunne der i en undersøgelse med fokus på de unges hverdagsliv ligge nogle svar på, hvorfor det er så vanskeligt for de sårbare unge at deltage i og gennemføre en uddannelse?

1.1: At følge Malte – en forståelse for hverdagslivet

I dette MP fulgte jeg en ung ledig (Malte) i hans hverdagsliv og interviewede ham adskillige gange på forskellige lokaliteter for at få indsigt i hans hverdag og de udfordringer, han møder. Vi mødtes i de miljøer, hvor Malte færdes i hverdagen, vi fulgtes ad på vej hjem, og vi var på cafe, på løbetur og jeg besøgte ham hjemme. I alt mødtes vi 6 gange, og alle møder blev optaget på diktafon og senere transskriberet.

Tanken var at gennemføre et antropologisk/sociologisk projekt med fokus på, hvad de unge selv påpeger, er det væsentligste, der gør det svært for dem. Der tages udgangspunkt i Bourdieus sociologiske teorier og en antagelse om at staten, herunder jobcentret som en magtudøver over for

de unge ledige kan være med til at reproducere og fastholde de unge i de familie- og uddannelsesmønstre, de kommer fra. I projektet er der ikke primært fokus på jobcentrets rolle, men der er en bevidsthed om, at jobcentret fungerer som en væsentlig kontekst for mødet med de unge, samtidig med, at der er en bevidsthed om, at de unge har et liv uden for jobcentret, hvor hverdagsliv og netværk spiller en rolle. Det er dette hverdagsliv, projektet fokuserer på.

Bourdieu nævner ofte, hvordan det kan være, at børn af akademikere ofte selv bliver akademikere, og at børn af arbejdere sjældent får en lang uddannelse. (Nanna Mik-Meyer, 2007) Dette aspekt spiller tydeligt ind i det daglige arbejde med sårbare unge uden uddannelse. I eksemplet med Malte, der er den gennemgående person i dette projekt, er forældrene henholdsvis flyttemand og køkkenmedarbejder. I interviews med Malte kommer han ikke ind på en tydelig opbakning fra forældrene til at uddanne sig. Og erfaring fra praksis, hvor de unge ofte har deres forældre med til samtaler, er, at der ikke er udpræget interesse for uddannelse, men snarere interesse for at de unge får en ydelse og senere et arbejde.

Projektet kombinerer inspiration fra Bourdieu med en fænomenologisk tilgang til en beskrivelse af Maltes hverdagspraksis, hvor fokus er at studere den unges hverdagsliv, og hvordan det spiller ind i en hverdag, der er reguleret af uddannelseskraft, økonomiske forhold og andre krav fra myndigheder, herunder jobcentret. Formålet er at få en forståelse for de mekanismer, der opstår hos en sårbar ung ledig, når han/hun får mulighed for at udtrykke sig mere frit, end det ofte sker i fx jobcenterregi. Her er der ikke altid tid og rummelighed til en dybere indlevelse i de unges hverdagsproblemer, eller til at gennemskue de teatraliske versioner af deres hverdag. Og i den terminologi kan det diskuteres, hvilken betydning de professionelle frontmedarbejdere i virkeligheden har, i en hverdag hvor der primært kun er plads til korte og hurtige møder med de unge.

Fænomenologi er en filosofisk/sociologisk retning, der er grundlagt af Edmund Husserl i begyndelsen af 1900-tallet. Senere blev den sociologiske fænomenologi udviklet af Alfred Schutz i starten 1930'erne i Wien, og derefter i USA hvor han bosatte sig. (Rendtorff, 2013)

En udvikling af den fænomenologiske sociologi skete ved de amerikanske samfundsforskere Berger og Luckmann, der i 1960'erne skrev *The Social Construction of Reality*, hvor de præsenterede Schutz' tanker, som de havde været elever hos, i en videnssociologisk afhandling, hvor de blandt andet påpeger, at viden skabes i praksis, og at viden ikke kun er videnskabelig viden. (Rendtorff, 2013)

Fænomenologi er siden blevet brugt i en række forskellige empiriske forskningsmetoder primært indenfor antropologi, sociologi, men også andre videnskaber. Fænomenologi vil ofte forklare som en metode eller en tænkemåde, hvor man som forsker, forsøger at se bort fra de antagelser, refleksioner og teorier, der normalt hersker om et område/emne. Hvis man vil studere et område, kan det være væsentligt at spørge og lytte intensivt, i håb om at få et mere nuanceret billede af det, man iagttager. Fænomenologi skal forsøge at belyse fænomener, som de er. Som forsker skal man forsøge ikke at være præget af de fordomme og ideer, man normalt forbinder med det undersøgende dvs. sætte sin forforståelse i parentes. Ved interessen om at forstå et socialt problem eller sociale fænomener, er det væsentligt, at de beskrives af dem, det handler om, fordi der inden for

fænomenologien er en interesse i at forstå, hvordan mennesker subjektivt opfatter virkeligheden. (Tanggaard, 2017)

”Fænomenerne der studeres skal gerne træde frem så klart som muligt uden at blive påvirket af forskerens forforståelse og fordomme” (Giorgi og Giorgi, 2008)

I hverdagslivets virkelighed for mange sårbare unge ses det i praksis, at for at de unge kan begå sig blandt andre unge i jobcentre og uddannelsesinstitutioner, er de præget af strategier, hvor de giver indtryk af, at de har modtaget budskabet i læringen, men når en mentor spørger ind til en forståelse, er budskabet ofte ikke opfattet korrekt. Det kan handle om læring og viden i dansk eller matematik, men også om en forståelse af mødetider, personlig fremtoning og kulturopfattelse på en arbejdsplads/skole. Områder, der er common sense for et flertal i samfundet, men som for sårbare unge kan være svære at lære. Det er vigtigt i arbejdet med disse unge at have en indsigt i, at deres umiddelbare accept af regler og retningslinjer, ved nærmere studier og samtaler ofte er misforstået eller helt glemt. Katznelson fremhæver, at det ofte er unge, der ikke selv beder om hjælp, og først modtager hjælp, når de møder et system som beskæftigelses- eller socialforvaltninger, der bringer de unges isolation og manglende forståelse frem til overfladen. (Katznelson mfl. 2015)

At kunne navigere i regler reguleret af jobcentret og forholde sig til et konstant flow af komplicerede breve i E-boks, indkaldelser til andre forvaltninger, meddelelser fra politi og misbrugskonsulenter mv., til det helt forkromede mål: at kunne gennemføre en uddannelse, er vanskeligt for denne gruppe af sårbare unge, som er omdrejningspunktet i dette masterprojekt.

Det at skulle gennemføre et grundforløb på mindst 20 uger og derefter et elevforløb i mere end 3 år, kan for sårbare unge være ganske uoverskueligt, og derfor ses denne gruppe igen og igen i jobcentre i forsøg på at foretage sig det, som der samfundsmæssigt er politisk opbakning til: At uddanne sig.

I jobcentret møder de kravet om uddannelsespålæg. Det betyder, at så længe de er visiteret som uddannelsesparate, skal de snarest starte på en uddannelse. (Lov om aktiv Beskæftigelse § 21 b)

De unge ledige, der siger, at de gerne vil have en uddannelse, møder op i jobcentret gentagne gange, uden at det fører til uddannelse. Det er ofte forbundet med nye nederlag for dem.

Det beskrives af Knud Illeris, mag.art. i psykologi og professor i livslang læring ved Danmarks Pædagogiske Universitetsskole:

”Der er en del unge, der vælger en erhvervsuddannelse i mangel af bedre – unge, der ikke er afklarede med, hvad de uddannelsesmæssigt kan og vil, og i det hele taget oplever uddannelse mere som tvang, end som noget de vælger af lyst og interesse. De oplever at være udelukket fra de gymnasiale uddannelser, som de ikke kan klare fagligt, eller som ligger helt uden for deres kulturelle horisont. Og så er EUD det eneste alternativ, og det opleves også som problematisk, fordi det afkræver disse unge et erhvervsvalg, som de ikke føler sig parate til”.

(Illeris mfl. s. 94, 2009)

1.2: Lovgrundlaget bag uddannelsespålægget

Loven bag uddannelsespålægget og regeringens målsætning giver en forståelse af de initiativer, der er taget til at få unge i gang med en uddannelse. Overordnet set betyder loven, at jobcentre på kortest mulig tid skal få uddannelsesparate i uddannelse og på kortest mulig tid få aktivitetsparate gjort uddannelsesparate.

"Ifølge undervisningsministeriet og dens 95 % målsætning skal Danmark rustes til at udnytte mulighederne i den globale økonomi. Derfor skal 95 procent af en ungdomsårgang gennemføre mindst en ungdomsuddannelse." (Flagstad, 2015)

"50.000 unge mellem 15 og 24 år er hverken i uddannelse eller job. Det er unge, der har forsøgt at finde vej til en ungdomsuddannelse efter grundskolen, men som i stedet igen og igen ender med et nederlag. For de unge der ikke har de rette karakterer, og som måske samtidig kommer fra et hjem, hvor forældrene ikke har ressourcerne til at bakke op, er vejen tilgroet og fyldt med forhindringer. Det er ikke godt nok. Vi har ikke sat os selv i de unges sted, og det skal vi. Derfor kommer regeringen om kort tid med sit bud på, hvordan vi kan hjælpe flere unge væk fra tilværelsen som uddannelsesnomader i en uoverskuelig jungle." (Riisager, 2017)

De to citater giver en forståelse af, hvor mange unge pr. årgang der fra politisk side forventes at gennemføre en uddannelse. Og at der kommer en ny uddannelsesstruktur på ungdomsuddannelserne med tre spor og en hensigt om at rumme den såkaldte restgruppe af unge mellem 15-29 år.

Lov om aktiv beskæftigelse § 21b forklarer, at unge under 25 år, der ønsker offentlig forsørgelse, skal pålægges snarest at gå i gang med et uddannelsesforløb. Dette fastlægges ved en nærmere tidsfrist med forslag til studie- eller erhvervskompetencegivende uddannelser, som den unge ledige skal søge om optagelse på.

Hvis en ledig person optages på en uddannelse, er den pågældende forpligtet til at påbegynde og gennemføre uddannelsen.

(Lov om aktiv Beskæftigelse § 21 b)

1.3: Fejlvisitation

Arbejdet med unge, der i indgangen til et jobcenter visiteres uddannelsesparat, med mindre der er tydelige anvisninger om det modsatte, er desværre udsat for fejl. Af forskellige årsager bliver de rette sagsakter fra andre forvaltninger og kommuner ikke indhentet, og unge med andre problemer end ledighed, informerer ikke altid om deres diagnoser. Det kan skyldes uvidenhed om egen sygdom, men også at flere unge i forsøg på at være som andre unge, beskytter sig bag en facade, der over en længere periode har udviklet sig til en tro på, den rolle man spiller, når en ung eksempelvis svarer benægtende på diagnoser, ordblindhed, ensomhed mv. *"Den optrædende unge kan være fuldstændig overbevist af sit eget skuespil. Den unge kan være oprigtigt forvisset om, at det indtryk af virkeligheden, han eller hun iscenesætter, er den uforvanskede virkelighed"*. (Goffman, 1959, oversættelse 2015)

Der bliver ganske enkelt visiteret forkert, som tidligere er beskrevet i opgave på MVSA i modul 2. Omkring 20 procent bliver i Jobcenter København fejlvisiteret, (Jobindsats.dk, 2016, se skema nedenfor) hvor Malte er en af dem, og i det følgende nævnes flere tal på fejlvisitation:

Uddrag af ankestyrelsens undersøgelse af visitation

”Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering har anmodet Ankestyrelsen om at gennemføre en undersøgelse af kommunernes visitation af unge under 30 år, som søger hjælp til forsørgelse og som ikke har en erhvervskompetencegivende uddannelse.” (Ankestyrelsen, s. 3, 2015)

Undersøgelsen viser, at kommunerne har indplaceret den unge forkert i 17 procent af sagerne.

Jobindsats.dk

Der er trukket tal fra Jobindsats.dk for de 6 største byer i Danmark, hvor ledige borgere har været på uddannelseshjælp fra 26 uger til mere end et år. Det giver et billede af en gruppe unge, der efter mere end et år på uddannelseshjælp burde være startet på en uddannelse. (Jobindsats.dk, 2016)

Uddannelseshjælp. Antal forløb fordelt på varighed på ydelsen. Ledighed og aktivering.

6 største byer	total i antal	26 uger	andel % efter 26 uger	1-2 år	2-3 år	andel i % over 1 år
København	1378	331	<u>24</u>	128	52	<u>14</u>
Aarhus	1082	230	21	131	56	17
Aalborg	1106	218	20	202	99	27
Odense	1106	204	18	170	125	27
Esbjerg	440	99	22	43	7	11
Randers	397	84	21	62	25	22

Kilde: (Jobindsats.dk, april 2016)

Her fremgår det, at der i København er 24 procent på uddannelseshjælp efter 26 ugers ledighed og 14 procent efter 52 ugers ledighed.

(Christiansen, 2016)

1.4: Eksisterende og manglende viden om ungegruppen, herunder forskningsviden om sårbare unge og deres behov.

I den samfundsmæssige kontekst er det normalen at få en uddannelse. Det at være i gang med at tage en uddannelse eller at have gennemført en uddannelse er det, der forventes af unge mennesker i Danmark, hvor der er stigende krav om produktivitet og kvalifikationer og dermed et samfundsmæssigt uddannelseskra. (Illeris, 2009)

Der er lavet adskillige undersøgelser, og KORA har i et review kigget på 25 studier, der konkluderer, at der kan være positive effekter af de arbejdsmarkedsprogrammer, der bruges i beskæftigelsesindsatsen for sårbare unge, dog kortvarige, eller der er ingen effekter.

KORA operere med 3 slags effekter:

- Motivationseffekten, som her betyder, at den ledige inden aktiveringen starter, finder job, fordi aktivering forbindes med ubehag.
- Fastlåsnings-effekten, hvor ledige ønsker at færdiggøre aktiveringsprogrammet og derved være længere tid om at finde job/uddannelse.
- Programeffekt, når ledige ved afslutning af aktiveringsindsatsen finder job/uddannelse.

Disse effekter kan så benyttes til at beregne andelen af beskæftigede et år efter afslutningen af et beskæftigelseskursus. Reviewet peger på en uklarhed om, hvad der virker over for den sårbare gruppe og et behov for yderligere viden om indsatser, der kan bringe sårbare unge i arbejde eller uddannelse. (Pilegaard Jensen mfl. 2012)

Af anden nyere forskning kan nævnes: *Bedre veje til ungdomsuddannelse* der peger på, at unge mellem 16 og 25 år, der er kommet sent i gang med en ungdomsuddannelse, eller har haft flere frafald, har behov for en indsats af jobcentre eller anden aktør, der indeholder følgende:

- Individuelle støttefunktioner fx mentor.
- Små holdstørrelser i undervisning og et økonomisk incitament.
- Erhvervsrettet undervisning i trygge rammer.
- Tæt relation mellem den unges familie, UU, mentor og skoler.

(Slottved mfl. 2017)

Den gruppe unge, som denne opgave handler om, er de 25 procent, som ikke gennemfører en EUD-uddannelse og som har vanskeligt ved at gå i skole eller omstille sig til nye uddannelsesrammer.

I en SFI-rapport formuleres det således:

”En række både danske og internationale studier påpeger, at overgangen mellem to forskellige uddannelser kan være en stressende oplevelse for unge, idet overgangen indebærer et miljøskifte og indeholder både personlige og skolemæssige udfordringer for den unge, såsom nye uddannelsesmæssige krav og en ny gruppe af unge at indgå i. Særligt kan meget sårbare unge have svært ved at håndtere denne overgang”. (Slottved mfl. side 9, 2017)

SFI-rapporten peger også på den tætte kontakt til de sårbare unge:

”Både det danske litteraturstudie og casestudierne peger på, at der for nogle af de mest sårbare unge er behov for en håndholdt overlevering i overgangene mellem de forskellige tilbud, dvs. processer, hvor en mentor eller en kontaktperson fra kommunen følger den unge ind i et nyt tilbud og hjælper i opstartsfasen med at overlevere nødvendig viden om den unge og om tilbuddet.”

(Slottved mfl. side 10, 2017)

Tanken om en gennemgående mentor, der følger de sårbare unge fra grundskole over jobcentret til en ungdomsuddannelse, er beskrevet i modul 3 ved MVSA. (Christiansen, 2017) Her beskrives behovet for en fast mentor, der er den gennemgående person i en ungs liv fra grundskole til job.

Metoden består i, at det er den samme person, der vejleder den unge. Forskning peger på, at en gennemgående rollemodel skaber tillid og kan gøre en forskel, der forbedrer de unges mulighed for at gennemføre en uddannelse. (Albæk mfl. 2015)

SFI beskriver ligeledes, at for at opnå et tillidsfuldt samarbejde, er det vigtigt at finde en mentor, som den ledige er indstillet på at samarbejde med. Der skal være en god kemi, for at den unge kan modtage råd, hjælp og vejledning, ellers forsinkes forløbet og bliver endnu vanskeligere at gennemføre.

Ifølge SFI-rapporten *Evaluering af mentorordningen* kan et godt match mellem en ledig og mentor have afgørende betydning for et vellykket mentorforløb. (SFI, 2015)

Samme SFI-rapport beskriver, at der peges på vigtigheden af en mere håndholdt mentorindsats. En sådan håndholdt mentorindsats kræver imidlertid et mere dybdegående arbejde, der giver indsigt i, hvad den unge foretager sig i hverdagen for at lære den unge at kende og for at få et grundlag for at sammensætte det rigtige valg af uddannelse eller anden aktivitet. Men hvordan kan en sådan indsigt og viden opnås?

Her kan man argumentere for, at der er behov for kvalitative studier, der kan belyse og give viden om, hvordan dette dybdegående arbejde kan foregå, og hvordan kompleksiteten i de unges liv studeres og kan forstås – versus kvantitative studier af, hvad der virker og ikke virker. De kvantitative studier er rigt repræsenteret i beskæftigelsesindsatsen, men bidrager ikke til viden om de unges hverdagsliv, og hvad der i deres hverdagsliv har betydning for deres situation, herunder de svært målbare forhold, og mekanismer, der gør, at indsatser virker eller ikke virker.

Kvalitative studier, der giver indsigt i unges hverdagsliv, kan bidrage til relevant praksisviden og inspirere til, hvordan man også i praksis kan opbygge grundlæggende faglig viden. For eksempel kan man forestille sig, at mentorer med en relevant uddannelse kan lære at opbygge kvalitativ dybdegående viden om de unges hverdagsliv og udfordringer, der er værdifuld med hensyn til at give den rette støtte og opnå indsigt i, om der fx er overensstemmelse med, hvad de unge ønsker og drømmer om at uddanne sig til, til hvad der er realistisk ud fra den enkeltes evner og kvalifikationer.

Desuden kan kvalitativ viden give en dybere forståelse af de unges udfordringer og ofte svære livsbetingelser. Og ved at benytte hverdagslivsforskning, kan der i højere grad skabes relationer til de unge og få et kendskab til de unges ressourcer og evner. Dette til at skræddersy den rigtige uddannelsesvej.

1.5: Eksisterende mentorindsats som hverdagslivsudredning

Dette MP forsøger med en undersøgelse af en ungs hverdagsliv at pege på, hvordan en grundigere udredning af unge ledige med adskillige udfordringer med fokus på hverdagsliv kan bidrage til flere nuancerede perspektiver på de unges vanskeligheder. En sådan udredning kan f.eks. ske via mentorindsatsen. Det kan give en bedre udredning af de unge, hvor man med inspiration fra hverdagslivsforskning får indsigt og viden om de unges hverdagsliv. I den forskning der laves om mentorer, er der ikke fokus på betydningen af de unges hverdagsliv, men mere på, hvilke effekter der har betydning for de unge.

Der siges ikke så meget om, hvad det er for en viden, mentorerne kan læne sig op af, når de gennemfører mentorindsatsen.

Det at indgå i en mentorindsats over for de sårbare unge, og lære dem at kende på deres betingelser, kan bidrage til, at en udredning af de unges evner og ressourcer bliver mere præcis og kan pege på hvilke uddannelsestiltag, der vil være realistisk. Det vil kræve en videndeling og en oplæring, så mentorerne med afsæt i viden om hverdagslivsforskning, bliver i stand til det.

Der er både national og international forskning, der peger på at grundigere og mere dybdegående indsats har en positiv effekt, dog uden at nævne hverdagslivsforskning. I det følgende er der taget væsentlige uddrag af rapport: *Evaluering af mentorindsats til unge uden uddannelse og job*.

Den er lavet af Rambøll for arbejdsmarkedsstyrelsen (nu STAR) i 2014. Målgruppen for forsøget er de 18-29-årige kontanthjælpsmodtagere uden uddannelse, som er uddannelsesparate, dvs. bør være klar til uddannelse inden for et år. Her er de vigtigste konklusioner:

”Det er en positiv effekt af mentorindsatsen, der har skabt progression for de deltagende i projektet. Deltagerne er blevet mere motiverede for at påbegynde en uddannelse på SU, ligesom de har udviklet en bedre hverdags- og helbredsmestring.” (Svarer mfl. 2014)

Det underbygges af følgende undersøgelse: *How effective are mentoring programs for youth? A systematic assessment of the evidence* af Dubois mfl. hvor der peges på at der samlet set er forbedring for unge med adfærdsmæssige, sociale og følelsesmæssige udfordringer ved brug af mentorindsats. Unge mennesker får positive gevinster ud af en mentorindsats og mentorskabsrelationer kan være af betydelig og varig værdi for denne målgruppe.

(Dubois, mfl. 2002)

I en undersøgelse af Behncke mfl.: *A caseworker like me – Does the similarity between unemployed and caseworker increase job placements?* peges der ligeledes på, at yngre mentorer og mentorer med mellemlange uddannelser har størst succes med at få unge i gang med opstart på uddannelse. Det kan hænge sammen med, at de unge bedre relaterer sig til denne mentor og har nemmere ved at spejle sig og forstå mentorer med den baggrund. Det kan der ligeledes henvises til i international forskning: (Behncke, mfl. 2010)

Det giver god mening, når der analyseres på borgergruppen af unge i jobcentret, der har yngre mentorer, at dette samarbejde har en positiv effekt.

Rambøll konkluderer i rapporten: *”Evaluering af mentorindsats til unge uden uddannelse og job”*, at der i det omhandlende forsøg lavet af Rambøll med at tildele unge en mentor, er en stigning på 30 %, der kommer i uddannelse og en stigning på 40 %, der kommer i beskæftigelse.

(Svarer mfl. 2014)

Ovenstående afsnit peger på, at hvis man ønsker at inddrage viden om hverdagslivsforskning i praksis, er det vigtigt at have fokus på:

1) At tilbuddet gives til den rette målgruppe. Til de sårbare borgere der lever på kanten af samfundet.

2) At relationen mellem mentor og mentee er god.

3) At der skal være fokus på de basale problemer hos de unge, men for at kunne det, skal man vide, hvad det er for problemer. Og det kræver udredning.

Mentorindsats over for sårbare ledige, der skal i beskæftigelse eller uddannelse, er oppe i tiden og har en synlig effekt for opnåelse af bedre resultater, og her peger denne opgave på, at det kan være nyttigt at studere de unges hverdagsliv for der igennem at få afklaret, hvad der er vanskeligt for dem, og hvor de har nogle basale problemer og behov. Dette MP undersøger og eksemplificerer, hvordan sådanne studier kan udformes og udføres med fokus på de unges hverdagsliv, udfordringer og behov ud fra følgende problemformulering og med afsæt i et studie af en konkret ung mand.

1.6: Problemformulering

Hvordan oplever en ung, der står i overgangen til opstart på uddannelse, sit hverdagsliv herunder de sociale, kulturelle og materielle udfordringer?

Hvordan kan en kvalitativ forskning, der udforsker dette spørgsmål, kvalificere den faglige forståelse af de unges situation, position samt deres behov for støtte fx i mentorindsatser, hvor der sker en udredning af den unge?

2:Forskningstilgang

2.1:Fænomenologi med fokus på hverdagsliv som livsverden og subjektive erfaringer, oplevelser og handlinger i forskellige situationer

I mit studie af en ung mand, Malte, tager jeg afsæt i en fænomenologisk tilgang, hvor interviewpersonens perspektiv kommer i fokus og forsøger at give et så fordomsfrit billede af det som undersøges. Fænomenologisk sociologi studerer fænomener i menneskets livsverden. Den fænomenologiske sociologi søger at fortolke og beskrive aktiviteter og sociale relationer i hverdagslivet.

Det fænomen der undersøges, er de hverdagsbegivenheder, der præger den unge. Metoden til en større forståelse af de unges problemer, er at lade de unge interviewe og i mødet med deres livsverden, samtaler og oplevelser i deres eget miljø, at beskrive deres hverdagssituation med de dilemmaer og konflikter, det kan have. Samtalerne med Malte er med inspiration i hverdagslivsforskning, der af Birte Bech-Jørgensen beskrives som mødet i et hverdagslivsperspektiv hvor de handlinger, følelser og tanker der frembringes i samtalerne kan tematiseres til senere analyser og konstruktive forslag til en handlingsplan for fx den sårbare ledige.

(Bech-Jørgensen, 2003)

I fænomenologien er det vigtigt, at forskeren er kritisk over for egne antagelser og betragtninger over for målgruppen der studeres, og åben og lydhør over for de fænomener, der skal studeres. Fænomenologi er en tænkemåde, hvor man ved gentagne og ihærdige forsøg bliver ved med at forfølge en undren, ved fx at spørge ind til emner og områder, der fylder i en persons liv. Tanken er at benytte en fænomenologisk metode til at beskrive og fortolke de unges aktiviteter og deres sociale relationer i deres hverdagsliv.

Fænomenologien bruges, fordi den repræsenterer en tilgang, der lægger op til at lade de unge tale ud og møde dem på deres hjemmebane uden fordomme og afbrydelser med fx lovkrav, uddannelsespålæg og sanktioner, som oftest bliver en del af "normale" lovpligtige jobsamtaler. Edmund Husserls har udtrykt det således:

"I stedet for at sidde i lænestolen og udtænke komplicerede argumenter og teorier skal vi gå til sagerne selv, til det der viser sig" (Jacobsen og Kristiansen, 2014)

Den unge, Malte, der interviewes, er et eksempel på de cirka 25 procent, der frafalder en EUD-uddannelse.

2.2: Hverdagslivsforskning

Hverdagslivet handler om, hvordan mennesker skaber mening i deres hverdag, og hvordan de formår at indgå i meningsgivende fællesskaber med andre mennesker. Et nærmere studie af unges hverdagsliv kan bidrage til en større forståelse af deres behov. At forstå, hvordan sårbare unge lever i det daglige, ved at betragte deres hverdagsliv, kan ligeledes bidrage til, for en forsker, at forstå hvordan de unge selv opfatter deres verden. (Jacobsen og Kristiansen 2014)

I hverdagslivssociologien er der fokus på, hvordan mennesket finder mening i deres hverdag, og hvordan menneskelig interaktion er med til at danne grundlag for deres hverdag og deres forståelse af den.

Når man bedriver hverdagslivsforskning er man optaget af at få forståelsen for, hvordan unge finder mening i deres hverdagsliv. I dette projekt bliver dette koblet til interessen i at vide, hvordan hverdagslivet hænger sammen med de unges vanskeligheder med at gennemføre uddannelse.

Når en ung navigerer i sin hverdag, trækkes der på erfaringer og begivenhedsmønstre, der alle bruges til at fortolke den aktuelle situation, som den unge må forholde sig til. De samlede erfaringer og den samlede viden, den unge har, om hvordan man begår sig i samfundet, kan udvikles til indstuderede mekanismer for den unge, for nemmere at begå sig i vanskelige situationer. Hverdagslivsforskning kan som en tilgang og ved et tillidsskabende forløb mellem den der studeres og fx en mentor, bidrage til en forståelse af den unges handlingsmønster og derefter, at iværksætte den rette indsats der kan bidrage til, at den unge får en uddannelse, bliver selvforsørgende og ikke mindst, får skabt en tilværelse med livskvalitet. Der skal være overensstemmelse mellem uddannelsesvalg og den unges evner, interesser og ressourcer. Det nytter ikke at "tvinge" et uddannelsesvalg ned over den unge, hvis det ikke er inden for den unges interessefelt, og den unges faglige niveau skal i høj grad matche uddannelsen.

2.3: Ethiske overvejelser

Ved første overvejelse af hvilken ung jeg ville studere, var det klart, at den unge skulle forstå og acceptere, hvad projektet handler om. Der er i jobcentret nogle oplagte unge med massive problemer ud over ledighed, der ikke kom i betragtning, da der kunne opstå tvivl om, de reelt forstod projektets sammenhæng, og hvad de gik ind til. Ved valg af Malte var jeg mere sikker på, at han forstod, hvad oplysningerne skulle bruges til. Det er ved hvert møde gentaget, at de bandede interviews slettes efter brug, og at samtalerne kun benyttes i projektet. Ved Maltes samtykke til adgang til hans journaloplysninger, opstod der tvivl om han forstod at de eksisterer, og han blev tilbudt at inddrage sine forældre i beslutningen.

Malte har ikke valgt at inddrage sin forældre i undersøgelsesforløbet, og undertegnede har forklaret, at det ikke får nogen negative konsekvenser for ham, men forhåbentlig er med til at sætte fokus på Maltes og andre sårbare unges vej til beskæftigelse.

En anden etisk overvejelse har været, at disse samtaler med Malte kan skabe et forhold mellem undertegnede og Malte, hvor Malte kunne opbygge en forventning om, at jeg sørger for, at han får en læreplads eller skaffer ham andre fordele. Jeg har gennem hele forløbet med Malte udtrykkeligt gjort ham opmærksom på, at jeg er neutral, og at det betyder, at jeg kun snakker med ham for at høre om hans hverdagsliv, og at det er andre konsulenter, der arbejder på hans uddannelsesmæssige fremtid.

2.4: Forskningsdesign og metode

Forskningen og undersøgelsen i dette MP har hverdagsliv med en fænomenologisk tilgang som udgangspunkt for indsamling af data, der vedrører sårbare unge, der har vanskeligheder ved at begå sig i de gængse uddannelsesstilbud. Designet er et enkelt casestudie på individniveau, som har sit omdrejningspunkt om en ung mands – Maltes – hverdagsliv og tanker om uddannelse og arbejde.

Kvalitative interviews kan belyse, hvordan mennesker oplever og beretter om deres liv og verden, og hvordan de agerer. Metoden kan bruges til at belyse, hvordan menneskelige fænomener fremtræder og udvikler sig i ofte komplekse sammenhænge.

Den er brugbar til at beskrive, forstå, fortolke og analysere den menneskelige erfaring og de mange nuancer og kvaliteter, der kan komme frem i nærværende og fordybende interviews, hvor fordomme og forudindtagede holdninger ikke prioriteres eller vægtes. (Brinkmann mfl. 2015)

Der er foretaget interviews med Malte på forskellige lokaliteter, hvor det har været væsentligt, at han har fået mulighed for at tale og udtrykke sig uden afbrydelser, som kan forekomme på fx jobcentret. Og det har været intentionen at møde ham uden myndighedsrollen og uden fordomme. De udvalgte områder har været et par walk and talk i hans nærmiljø. Der har været et møde ved virksomheden, hvor Malte har været i virksomhedspraktik og et møde hjemme hos Malte, i hans gårdmiljø. Der har været en cykeltur og et løbepas med efterfølgende interview. Alle interviews er

optaget på diktafon. Alle bandede interviews er udskrevet med hjælp fra studiemedhjælper. Der er i høj grad taget hensyn til Maltes kalender, og at han ikke har haft unødvendig transporttid. Det har været undertegnede, der har besøgt ham på de steder, han selv har valgt. Ved hans bopæl, hans arbejdsplads og hans løberute. Dette skema er brugt som afsæt og inspiration for selve interviewene:

Interview- og observationsguide til fokus på hverdagsliv i arbejdet med ledige uddannelsessøgende

	Dag 1 *)	Dag 2	Dag 3	Dag 4	Dag 5
Formål	At lære Malte at kende og få en forståelse af hans situation gennem fortællinger om hans hverdagsliv	At få indsigt i Maltes sociale relationer og historik (familie, venner, andre relationer)	At få indsigt i Maltes liv uden for uddannelse/ arbejde	At få indsigt i skoleerfaringer, uddannelse, job og forventninger til fremtiden	At få indsigt i Maltes materielle forhold: hjem, miljø, sundhed, økonomi
Arena / metode	Kaffe møde/gåtur Sidde- og gå-interview Lydoptagelse + feltnoter Telefon: fotografere vigtige ting, gode ting, vanskelige ting	Mødes efter fyraften. Siddeinterview Lydoptagelse Interview med afsæt i tegning af netværk	Løbetur Deltagende observation Feltnoter	Uddannelsessted/ Jobcenter + samtale og gåtur Feltnoter og lydoptagelse Tager udgangspunkt i at stedet vises frem	I eget hjem Feltnoter Lydoptagelse Samtale om fotos fra ugen
Teoretisk interesse	Maltes hverdagsliv og livsverden – Social/Kulturel/Økonomisk kapital – Uddannelse/Jobcenter/fritid/hjem – Ressourcer/udfordringer/Fremtid				
Hovedspørgsmål og overgangsspørgsmål til næste dag	Fortæl om dig selv? Hvordan er din hverdag? Hvad laver du, med hvem, hvor og hvornår? Hvordan synes du, at du klarer dig i hverdagen? Hvad er godt og hvad er skidt?	Hvem er du sammen med? Familie/venner/ andre? Hvem snakker du med? Hvem laver du hvad med, hvor/hvornår/hvor ofte?	Hvorfor kan du lide at løbe? Hvad betyder det for dig? Løber du alene eller i klub – og hvorfor? Har du andre interesser? Hvilke? Er du alene/sammen med nogen i din fritid?	Hvor længe har du været ledig/i gang med uddannelse? (grundforløb) Hvilken uddannelse er du i gang med? Hvordan synes du, at det er? Læreplads – hvor, hvad og med hvem? Ønsker/udfordring er? Hvad vil du gerne lave, når du er færdig med uddannelse?	Vil du vise mig dit hjem? Hvordan er det at bo her? Kan du lide at bo alene? Hvornår er du flyttet hjemmefra? Hvordan klarer du at bo her? Hvad laver du hjemme? (Mad, hygiejne, sundhed, struktur, penge)
Opmærksomheds-punkter	Betydningen af diagnose?	Ensomhed og støtte?	Status?	Ønsker/barrierer? Stigmatisering	Sundhed og trivsel?

*) Dagene kan byttes om afhængigt af, hvad der sker, når blot alle temaer belyses

2.5: Journalmateriale og samtykke

Der er ved samtykke til indhentning af journaloplysninger benyttet tidligere udtalelser og notater om Malte til en forståelse af hans baggrund og forløb før han startede i Jobcenteret. Malte har givet samtykke til indhentning af tidligere journalmateriale fra Handicapcenter KBH, der beskriver Malte

fra han er syv år. Her henvises bla. til skolepsykiatrisk center i Københavns Kommune med oplysninger om de lægelige og psykiatriske udredninger, han gennemgår op til sit 18. år. Det er materiale, der beskriver Malte med grove motoriske og koordinationsmæssige vanskeligheder i år 2000, til hans endelige diagnoser, infantil autisme og mental retardering. Her i mellem er der et utal af udredninger på diverse hospitaler. Journalmaterialet er af meget blandet karakter gennem disse cirka 10 år. Der er flere steder, hvor der står notater, der må beskrives som mangelfulde:

"Sag sparsomt beskrevet", "oplysninger bør indhentes", "Der er kigget efter lægelige papirer i kælderen uden held". (Journalmateriale, Handicapcenter KBH)

Det er svært at få et fuldkomment billede af, hvordan Maltes liv har udviklet sig, da der i journalmaterialet er flere steder, hvor der ikke er fulgt op på tidligere notater. Der er udtalelser fra hospitaler, hvor det ikke kan ses, at det er blevet forelagt den kommunale lægekonsulent, og sammenlagt er vurderingen, at det er en rodet journalføring, og at det tyder på, at der mangler notater i Maltes sag.

2.6: Teoretisk perspektiv

Til analyse af data vil der udover hverdagslivsbegrebet blive inddraget Bourdieus tanker om kapital, habitus og symbolsk vold. Begreb som skamfølelse og stigma vil ligeledes inddrages.

De unges hverdagsliv

Hverdagslivet bliver ofte taget for givet og giver ikke altid anledning til refleksion. Det er her, mennesker foretager sig alle de aktiviteter, som er med til at opretholde en tilværelse og som i manges øjne, giver sig selv. Det er fra morgen, hvor vi står op, til aften hvor vi går i seng. Der imellem foretager vi os arbejde/uddannelse, fritidsaktiviteter, socialt samvær med venner/familie, fordybende læring/underholdning og et utal af relationer til andre individer. Uden dog at definere hverdagslivsbegrebet mere simpelt, da det er vanskeligt at afgrænse. Hverdagslivsforskning kan være med til at belyse de faktorer, der gør, at mennesker siger, hvad de foretager sig, men i realiteten gør andre handlinger. Ved nærmere refleksion af hverdagslivet, kan der åbne sig svar på hvordan livet leves og forsøges opretholdt og fornyet, af eksempelvis udsatte grupper i samfundet. (Bech-Jørgensen, 1994) Tanken er, at ved at kigge på de sociale mønstre, der ofte kan betegnes som meget rutineprægede og ensformige for nogle mennesker, kan der kommes nærmere ind på, hvad der kan ligge til grund for en vanskelighed ved at socialisere sig og indgå i miljøer i fx uddannelsessammenhæng. Hverdagslivsforskning vil kunne give svar på, hvad der hindrer en ung i at deltage og modtage tilbud i samfundet. Ved at komme lidt under huden på de unge, kan der afsløres nogle barrierer og fremkomme nogle svar på, hvordan de barrierer eventuelt kan imødekommes. (Jacobsen og Kristiansen, 2014)

Hverdagslivsforskning skal gerne gøre det nemmere at skabe opmærksomhed på de felter i en ung sårbar liv, der frembringer ubalance og frustration over ikke at være en del af den "normale" tilværelse, som de sårbare unge ofte giver udtryk for at ville tilhøre. Umiddelbart er hverdagslivet baseret på de samme rutiner dag efter dag, men ved nærmere studie, er der forandringer og

forskydninger afhængigt af de begivenheder, der følger en person. Det kan være pubertet, kæreste, dødsfald, flytning/boligmangel, ledighed. Så både interne og eksterne faktorer spiller ind. (Bech-Jørgensen, 2003) I hverdagslivsforskning observeres det, mennesker foretager sig i dagligdagen, og forskeren forsøger at være så åben og fordomsfri, som det kan lade sig gøre, over for det der opstår i mødet med forskningsfeltet.

Sandsynligheden for at der tidligere i den unges liv, er foretaget lignende undersøgelse/udredning som eksempelvis hverdagslivsforskning kan bidrage med, er til stede, men problemet er, at der i beskæftigelsessystemet ikke læses journaler fra tidligere perioder, fordi situationen kan have ændret sig til det bedre, kombineret med at man ikke undersøger den unges hverdagsliv i dybden. Et journalmateriale, der i høj grad burde vægte, i mange af de sager hvor der lægges uddannelsesplaner for sårbare unge.

2.7: Sociale, kulturelle og materielle udfordringer

Til forklaring af de mekanismer og problemer, de sårbare unge i denne opgave har, og dermed de udfordringer der er i at iværksætte et interview med en ung omkring hans hverdagsliv, er den franske sociolog Pierre Bourdieus begreber inddraget. Bourdieu har med sine teorier og betragtninger om sociale rum, kapital og habitus en forklaring på, hvorfor sårbare grupper har vanskeligt ved at få succes i uddannelsessystemet. Det forklarer han ved, at de sårbare unge ikke har haft de optimale opvækstbetingelser og har svært ved at passe ind i sociale rum. Hvis der tidligere var sat målrettet ind, kunne indsatsen have afhjulpet de unges afmagt og besværligheder i perioden, hvor der skal tages beslutning om uddannelse, og give de sårbare unge en mulighed for erkendelse af, at opvækst, diagnoser, misbrug har været direkte skyld i sparsom kapital og habitus og derved vanskelighed for deltagelse i et uddannelsesforløb. (Mathiassen og Højmark, 2003)

2.8: Kapitalbegrebet

Bourdies kapitalbegreb beskriver kapital som en værdi eller ressource, som den unge er i besiddelse af. Det er centralt i Bourdieus sociologi, at samfundet kan opfattes som et socialt rum, som består af forskellige felter eller interesseområder.

Bourdieu bruger sine kapitalbegreber til at forklare, hvordan ulige adgang til materielle, sociale og kulturelle ressourcer kan skabe og reproducere bestemte magt og ulighedsformer i de sociale felter. Der er primært 3 former for kapital, som Bourdieu figurerer med: økonomisk, kulturel og social kapital. (Mathiassen og Højmark, 2004)

Økonomisk kapital er vejen til penge og materielle goder. Kulturel kapital omhandler opdragelse, dannelse og sproglige kompetencer, der kan være afgørende for, om mennesker kan begå sig i samfundets felter, som for eksempel uddannelsesfeltet. Social kapital er den værdi eller mængde, man har i kraft af sit sociale netværk eller ved at have et tilhørsforhold til forskellige vigtige grupper. I dagens samfund er uddannelse den vigtigste faktor for opnåelse af økonomisk succes og magt, og for at kunne begå sig i uddannelsesfeltet, er det centralt at besidde den rette anerkendte kulturelle kapital. Børn og unge fra ressourcestærke familier er i besiddelse af denne kapital, fordi

der i disse familier ofte er en tradition og en viden om, hvilke værdier, handlinger og færdigheder, der er anerkendte og skal bruges i feltet.

Kapitalbegrebet kan bruges til at forstå de ressourcer og kapitaler, de unge er i besiddelse af til at kunne indgå i de handlinger og processer, som foregår i fx jobcentret. Et stort antal af de sårbare unge har en evne til at kunne deltage og improvisere i de myndighedssamtaler, de unge indgår i og give udtryk for, at de har forstået budskabet og den aftale/kontrakt, der er aftalt. Hvorefter det viser sig efter at aktiviteten er igangsat, at aftalen ikke er forstået. Dette skuespil, som mange unge i startfasen af deres forløb i jobcentret er dygtige til, har den konsekvens, at de på trods af en umiddelbar accept og forståelse, ikke har forstået aftalen, om hvad det vil sige at få sanktioner ved fravær, eller hvad en praktik indebærer. Dette *passing* efter Goffman, kan frygtes også at foregå hos egen læge, politi, misbrugskonsulenter og kan have den betydning, at de sårbare unge heller ikke hos andre professionelle, forstår den dybere mening af det faglige indhold.

Nogle unge har ikke erfaring med uddannelsessystemet, og mangler en form for kulturel kapital, og dette har betydning for, om de oplever, at de er i stand til at begå sig i uddannelsessystemet.

2.9: Habitus

Begrebet Habitus kan tolkes som det at påføre os selv og andre en række typiske måder at tænke, reagere og handle på gennem vores opdragelse. Habitus kan forstås som personers åndelige beskaffenhed og kan oversættes til kulturelle vaner eller holdningssystemer som den enkelte ubevidst bruger til at orientere sig efter. Det kan være mekanismer, der ligger tilbage fra menneskets tidlige opdragelse. Gennem disse opdragelsesprocesser kan vores individuelle Habitus efterhånden blive en så stor del af vores personlighed, at det nærmest ligger på ryggen og ikke lader sig påvirke af det omkringliggende samfund. Mennesker kan derved begynde at påvirke andre med de grundholdninger og værdier, de har taget til sig. (Mathiassen og Højmark, 2004)

Habitus kan fx være knyttet til en forestilling og indstilling til, at det er godt at stræbe efter at blive til noget i samfundet, også selv om der er forhold, der gør dette vanskeligt.

Bourdieu's teori kan bruges til en kritisk refleksion over, hvordan hverdagslivet også er et udtryk for en position i samfundet. Den subjektive erfaring som et udtryk for habitus, en praksis, en position der er knyttet til fordeling af kapitaler, marginalisering og social ulighed.

Habitus kan betragtes som et produkt af den tidlige socialisering, der opstår i menneskets barndom. Her lærer vi forskel på rigtigt og forkert, godt og skidt. Denne tidlige socialisering ændres og passer ind i individers konstante udvikling gennem livet. Habitus kan hos nogle mennesker være i en form for negativ sammenhæng med den virkelighed, de lever i. Med Malte som eksempel har han til dels lært at begå sig blandt andre sårbare unge, men når han deltager i undervisning i andre miljøer, som fx i jobcentret, falder han i gennem og forstår ikke de opgaver, han præsenteres for. Bourdieu bruger selv eksemplet med bønder i Algeriet, der blev tvangsflyttet til store byer og havde svært ved at navigere der. (Wilken, 2011)

Marginalisering, stigmatisering og kapital/habitus kan være forhold ved og udfordringer hos de sårbare unge, der er væsentlige at have i fokus i arbejdet med fx hverdagslivsforskning og udredninger af sårbare unges ressourcer.

2.10: Symbolsk vold

Begrebet symbolsk vold kan forklare den mekanisme, der kan opstå, når de unge møder jobcentret. De sårbare unge, der har deres daglige gang i jobcentret, er meget bevidste om, at det er et samfundsmæssigt krav, at de skal gennemføre en uddannelse og senere få et arbejde. Denne forventning ligger dybt i mange af de unge, på trods af at de har så markant mere svært ved at leve op til forventningerne end mange andre. De unge er som udgangspunkt uddannelsesparate med de konsekvenser det indebærer af at skulle navigere rundt i flere forskellige afdelinger, indtil de er placeret det korrekte sted.

De unges meget negative indtryk af skoler og uddannelse, er noget, de er mærket af som voksen og kan beskrives som en form for symbolsk eller psykisk vold, der sidder dybt i dem, og som de forventer, vil gentage sig ved opstart på ny uddannelsesinstitution og i ny uddannelsesretning.

Bourdieu skriver om uddannelsessystemet og dens centrale rolle i samfundet, som en del af den konstruktion der samfundsmæssigt er udslagsgivende i udøvelsen af symbolsk vold. Forskning i forholdet mellem socialgruppeinddeling og børns præstationer i uddannelsessystemet har været med til at udvikle begrebet om kulturel kapital og teorien om symbolsk vold. (Mathiassen og Højmark, 2004)

Symbolsk vold er af Bourdieu beskrevet som den forbigående accept af, at noget betragtes som sandt og godt, og hvor man automatisk tager det på sig. Det er det, der tages for givet og ikke diskuteres. Fx ideen om, at uddannelse er en forudsætning for et godt liv. For de sårbare unge betyder det, at når de ikke opnår uddannelse, affinder de sig med, at de ikke har opnået samme status som andre unge og derved kan risikere stigmatisering. Stigmatisering skal som tidligere nævnt forstås som et stempel andre påfører en, men også et stempel man tager på sig og kan opleve stigmatisering som en skam og oplevelsen af at man 'faktisk' er underlegen. De unge oplever ligeledes i feltets logik, at jobcentret, entydigt foreskriver og accepterer, at uddannelse er det eneste rigtige, og derved er en del af det politiske felt, der meget entydigt har uddannelse til sårbare unge som eneste reelle tilbud.

Symbolsk vold kan forstås som resultatet af alle de nederlag og mistrivsel, unge gennemgår i skoler og uddannelsessteder, der ikke fører til læring eller motivation til at gennemføre et uddannelsesforløb. Forskning peger på, at der oftest er 1-2 elever i hver klasse i grundskolen, der mistrives og derved opnår dårlige erfaringer med begreber som undervisning, læring og sociale kontakter. (Glavind, 2003)

2.11: Skam

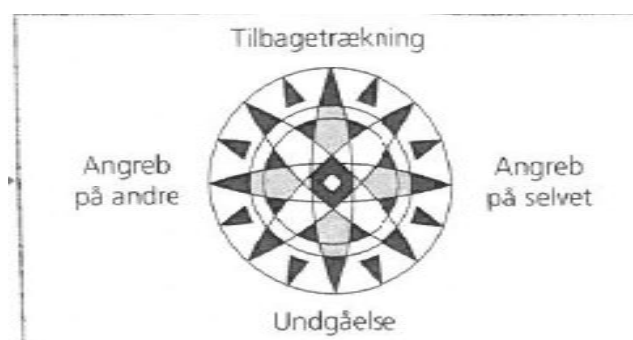
Begrebet Skam kan umiddelbart virke som en naturlig udvikling hos sårbare unge, der følelsesmæssigt i kraft af længere perioder som ledig, med diagnoser, har mistet troen på et liv med uddannelse og selvforsørgelse. De sårbare unge har gennem det meste af deres liv haft et utal af nederlag lige fra børnehaver til grundskoler, for dernæst at forsøge at navigere i jobcenterstruktur og regler. Et langt livsforløb hvor disse nederlag og fejlindsatser kan have udviklet skam som et meget udpræget og synligt tegn på, ikke at kunne leve op til samfundets forventninger. Det kan være vanskeligt generelt at præcisere, hvordan skam optræder, men at det er forbundet med fysisk ubehag og en tilbøjelighed til at isolere sig, eksisterer. (Scheff og Starrin, 2014)

Skam eksisterer alle steder, også for befolkningsgrupper der ikke er psykisk syge, ledige eller har fattigdom inde på livet. Skam kan stortrives i det skjulte, og det er ofte ikke noget, der tales om, hvis det kan undgås. Det at have følelsen af skam kan i sig selv være skamfuldt og give den enkelte en oplevelse af, at være sat udenfor det samfundsmæssige fællesskab, fordi man er et dårligt eksemplar som menneske i den ”normale” opfattelse af, hvad en samfundsborger skal kunne bidrage med. (Scheff og Starrin, 2014)

Skamoplevelsen kan udvikle sig til at være så voldsomt ubehagelig, at mange vil forsøge at undgå den ved ikke at bringe sig i de situationer, der udløser skamfølelsen. Det kan være udeblivelse fra samtaler på jobcentret, ikke deltagelse i sociale sammenhænge mv. for at undgå konfrontationen og spørgsmålene om fx uddannelse og job. Hvis det er muligt, så er benægtelse af skammens eksistens en anden måde at negligere den. Hvis skam ikke tages alvorligt, kan det være medvirkende til en opretholdelse og en forstærkning af de sociale problemer, man som ledig kan have i. Skam kan have andre former for udtryk som lavt selvværd, dårlig samvittighed, og en tendens til at ”pynte” på sine historier. Mennesker med skam vil ofte forsøge at vise sig fra deres bedste side, i håb om at skammen ikke kommer til syne. Skam kan betegnes som en følelse, der opstår ved gentagne afvisninger, at føle sig utilstrækkelig og uværdig. Skammen kan være selvforstærkende, ved at man skammer sig over at skamme sig, der udløser vrede, der igen skaber skam. Vreden kan i yderste konsekvens føre til vold og anden udadreagerende opførsel og være katalysator for psykiske lidelser hos den sårbare unge. (Scheff og Starrin, 2014)

Skammens kompas (Scheff mfl. 2014 (Nathanson, s.197, 1992)) nævnes her da det billedligt kan give en forståelse af de mekanismer, der kan frembringe skam på forskellige niveauer.

Skamfølelsen er til stede og i forsøg på at beskytte sig, kan følgende 4 retninger benyttes:

Tilbagetrækning: Handler om at forsvinde af syne og undgå kontakt med andre.

Angreb på selvet: Nedtoner egne behov og mindsker sit eget værd.

Undgåelse: Ignorere skammen og benægte den eksisterer.

Angreb på andre: Arrogant tonefald og hånlige latter. Fysiske og verbale angreb.

At tilhøre en gruppe i samfundet hvor det at være på offentlig forsørgelse, kan opfattes af det omgivende samfund, som ringeagtet, kan føre til stigmatisering. Stigma og skam har tæt forbindelse, da begreber som skamfuldhed, ydmyghed er med til at fastholde disse sårbare unge med fordomme om at de fx ikke magter et arbejde, eller at de ikke gider på grund af dovenskab.

2.12: Stigma

Stigmabegrebet defineres af Goffman som en egenskab der er uønsket, og som ofte får en form for overtag og overstatus, som overskygger personens i øvrigt andre positive egenskaber og ressourcer. (Goffman, 1963) Stigmatisering kan føre til en ofte ubevidst diskrimination, som kan reducere den pågældende persons livschancer og succes med eksempelvis en uddannelse.

Det er vigtigt at have forståelse af, at stigma ikke er et konstant fænomen, men i høj grad kan udspringe sig ud af den kontekst, det indgår i. Ligesom det gør sig gældende med marginalisering, er stigma i én kontekst, ikke nødvendigvis et stigma i en anden. Eksempelvis kan det være stigmatiserende for denne gruppe af unge at skulle deltage i utallige undervisningssituationer, hvor man ikke har forstået essensen af, hvad der kunne forventes af en. Men modsat kan disse unge ikke nødvendigvis opleve samme stigmatisering ved fx en fritidsinteresse, hvor de kan opleve succeser, fordi de her besidder en kvalitet, og derved oplever en accept fra de øvrige.

Som bærer af sådant et forholdsvis usynligt stigma kan bæreren (her Malte) forsøge at skjule sit stigma – dette kalder Goffman for 'passing'. Her lader man som om, man er normal og snakker med om emner i fx skolesammenhæng, uden at forstå den hele mening.

Med Goffman kan man også sige, at det kan være unges måde at passere eller omgå en ødelagt identitet som følge af stigmatisering.

I følge Goffman findes der tre typer stigma:

1. De kropslige, tydelige tegn, der signalerer individets abnormalitet, hvilket er svært at skjule.
2. Karaktertræk, der er usynlige tegn, såsom eksempelvis prostitution, alkoholisme, mindre hjerneskader.
3. 'Tribal' stigma, der er stigma omkring race, nationalitet eller religion. (Goffman, 1963)

Diagnoser, så som en hjerneskade, kan være udslagsgivende for stigmatisering som har at gøre med, at den stigmatiserede person opfattes ud fra de fordomme, der knytter sig til diagnosen, sådan at personens identitet og øvrige evner kan blive svækket og negligeret.

Ifølge Goffman kan stigma opstå, når der er en uoverensstemmelse mellem den enkeltes virtuelle sociale identitet og den egentlige sociale identitet. (Goffman, 1963) Det vil altså sige en uoverensstemmelse mellem vores forestillinger om den, vi står overfor, modsat den 'reelle' identitet, pågældende har. Eksempelvis kan man forestille sig, at den identitet, de unge viser eller får i jobcentret, står i kontrast til det hverdagsliv, de reelt har i deres dagligdag. Dette "dobbeltliv" kan være forbundet med potentielle stigmatiseringsprocesser, der gør vejen til selvforsørgelse mere besværlig eller uladsiggørlig.

3. Analyse

I analysen vil jeg først analysere Maltes baggrund med afsæt i journalmateriale, dernæst en analyse af Maltes hverdagsliv med afsæt i interviewmateriale og til sidst en opsamlende teoretisk fortolkning.

De første to delanalyser vil være præget af en fænomenologisk tilgang suppleret med praktiske og faglige refleksioner. Den sidste er en teoretisk analyse. Således sikres både en åbenhed over for Maltes liv og subjektive erfaringer samt en teoretisk fortolkning, der kan relatere analysen af Malte til træk, der kan gøre sig gældende for andre sårbare unge. Begge dele kan være brugbare i forhold til kvalificering af faglig viden og udredning i mentorindsatsen.

3.1: Maltes baggrund - Et eksempel på en sårbar ung.

I det følgende er der beskrevet en analyse af Malte og hans liv i et system, hvor han fra barndom til voksen har været i kontakt med det kommunale system, og de tilbud og indsatser han er blevet præsenteret for. Strukturen i analysen er i første afsnit, et fokus på Maltes fortid. Dernæst kommer et afsnit om Maltes nutid og fremtid, og til sidst et afsnit hvor udvalgt empiri peger på stigma, symbolsk vold, skam, og sociale, kulturelle og materielle udfordringer.

Maltes opvækst:

Den unge ledige mand, der i opgaven er anonymiseret og kaldes Malte, beskrives i det følgende ud fra det tilgængelige journalmateriale, der forefindes i jobcentret og det tidligere journalmateriale fra Handicapcenter og Børn og Ungecenter omhandlende Maltes barndom.

Malte er født i 1993 og er vokset op med sin far og mor i København. Forældrene blev skilt, da Malte var 4 år, og han har derefter primært boet hos sin mor og hendes nye mand. Han har en storesøster, der er et par år ældre, og han får senere en lillebror. Malte har for 4 år siden også fået en lillesøster på farens side, som ikke bor hos faren, og som Malte ikke ser. Denne søster vil Malte ikke tale om. Malte har i dag en kæreste, som han har kendt i ca. 2 år, og som han er meget glad for.

Malte er født med en hjerneskade og fik tidligt i sin barndom som 4 årig, diagnosen infantil autisme med en lettere mental retardering. Desuden har han svær grad af epilepsi med månedlige anfald på trods af daglig medicin. Af journaloplysninger i sagen blev Malte henvist til psykologisk udredning

i børnehaven, da det blev skønnet, at han ikke var alderssvarende udviklet. Han blev på daværende tidspunkt beskrevet som følelsesmæssig uligevægtig, havde svært ved at indgå i leg med andre børn, blev tit ked af det, men kunne også være udadreagerende og aggressiv og havde svært ved, at de andre børn ikke gjorde, hvad han sagde, de skulle gøre. I 2000 blev Malte funktionsneurologisk undersøgt af speciallæge i børnesygdomme og resultatet viste grove motoriske og koordinationsmæssige vanskeligheder. I 2001 meddelte klasselæreren i børnehaveklassen, at hun var bekymret for Malte, idet han ikke kunne koncentrere sig og arbejde selvstændigt. Han var ofte i konflikt med de andre børn, så voldsomt, at de andre børn var bange for ham, og Malte fik bevilget personlig støtte i skole og fritidshjem. Han har siden gået på specialskole hele sin skolegang og fra 7.-10. klasse, har han ikke taget nogen eksamen. I disse år har Malte haft mere end 12 timers idræt om ugen og derved fået mulighed for at få nogle succeser, blandt andet i fodbold og anden idræt, hvor han har vundet respekt fra drengene i klassen. (Journalmateriale, Handicapcenter KBH)

Det har ligeledes medført, at han i dansk og matematik har kunnet deltage uden de normale forstyrrelser, han ofte deltog i, fordi idrætten har skabt ro hos Malte.

Det er tydeligt i samtale med Malte og vurdering af Maltes skolegang, at han først rigtigt kom i kontakt med succeser, da han i 7. klasse startede på Frederiksgård Skole, og i kombination med det rette skoletilbud og idræt i store mængder har kunnet lære og have positiv social omgang med andre unge. Malte nævner flere gange i samtalerne, at han var glædest på Frederiksgårdskolen og efter egen opfattelse fik mest fagligt ud af denne skoleperiode. At Malte først i 7. klasse tilbydes et skoleforløb, der giver en moderat succesrate, er undrende, fordi der allerede i hans tidlige barndom er fokus på hans medfødte diagnose. Her kan ligge flere forklaringer. Kommunen kan have fejlvurderet sagsbehandlingen og vurderet, at Malte i sine tidlige år ikke havde brug for at gå på specialskole. Det kan heller ikke udelukkes, at der er taget økonomiske hensyn til skoletilbudstyper. Malte har ligeledes gået i normal børnehave med støtte, så om der er tænkt inklusion eller andet pædagogisk hensyn, har ikke været muligt at få præciseret.

Ved den første samtale blev Malte spurgt ind til sin skolegang. Malte har overraskende ret detaljerede oplysninger om sin skoleperiode. Overraskende, fordi han i andre situationer, ikke kan skelne mellem dagene og har svært ved at huske perioder i sit liv.

I interviewet nævner Malte 3 forskellige skoler, hvor den første skole er en almindelig folkeskole, og han siger:

”Uha, jeg har gået på mange skoler, jeg startede på Korsager skole for mange år siden. Det var fra nulte til første klasse, og så gik jeg på en speciel klasse på Voldparken skole, men der var jeg for god og kom tilbage til Korsager skole hvor jeg var der i 3 års tid til 6. klasse. Og så i 7. startede jeg på en speciel skole hvor der var 12 timers idræt om ugen for det havde jeg brug for.” (Interviewcitater Malte)

Til spørgsmål om hvordan hans skolegang har været, siger Malte:

”Det har været fint. Jeg er blevet meget bedre socialt og der har været skoler der har været sværere end andre, men den der Frederiksgård skole hvor jeg går fra at være en af de dårlige elever på en normal skole, til en af de bedste. Der fik jeg meget mere selvtillid.” (Interviewcitater Malte)

”Fordi jeg havde svært ved at sidde stille på stolen og jeg lærte meget bedre ved at være aktiv. Løbe rundt 100 gange så man lærte at tælle til hundrede nærmest, i stedet for at sidde stille og få at vide, at sådan tæller du til hundrede”. (Interviewcitater Malte)

”På Frederiksgård Skole har jeg mødt venner jeg stadig er sammen med” (Interviewcitater Malte)

Eksemplet med Malte som her er beskrevet, viser at der er oplysninger der ikke har været kendt for myndighedspersoner, underviserer eller mentorer i jobcentret. Kollegaer svarer nej til, at de er bekendt med Maltes diagnoser og hans evne til passing.

Det er oplysninger om tidligere børneudredninger der omhandler beskrivelser af infantil autisme og mental retardering. (Journalmateriale, Handicapcenter KBH)

Alle kollegaer uden udtagelse har haft en opfattelse af, at Malte sagtens kan uddanne sig på ordinære vilkår.

Malte kan opfattes som et atypisk eksempel i et jobcenter, hvor jobcentret har vurderet ham til at være uddannelsesparat, uden at der skal iværksættes anden støtte. På trods af, at han medicinsk, kulturelt og socialt er beskrevet som meget udfordret til at skulle begå sig som en normal samfundsborger, er disse oplysninger ikke tydeliggjort i beskæftigelses sagen, og Malte er derved på lige fod med andre ledige, placeret i en aktivitet i form af en uddannelsesklub. Men praksisviden peger på, at når der kigges rundt blandt uddannelsesparate i jobcentret, er der adskillige andre med lignende problemstillinger som Malte, der har lignende historik, med flere og længere perioder i jobcentret, hvor der er arbejdet med en plan om at finde læreplads eller anden uddannelse, uden at svære diagnoser, angst, depression, misbrug mv. er taget i væsentlig betragtning i den samlede vurdering.

Når man læser journalmaterialet, får man indtryk af, at Maltes forældre har været meget tilbageholdende med at følge kommunens forslag. I sagsakter står der flere steder en undren fra handicapcentret om, at forældrene ikke har søgt det, de er berettiget til. Det handler om medicintilskud, transportudgifter, boligindstilling mm. I forhold til den erfaring der er fra praksis om ressourcer i familier til børn med alvorlige handicaps, er det ofte sådan at forældrene har vanskeligt ved at navigere i reglerne og overlader det til en sagsbehandler eller i sjældne tilfælde, en advokat. Og det ses også i flere tilfælde, at forældre ikke kan eller vil acceptere deres børns diagnoser, og benægter de konsekvenser, en diagnose kan have. Malte kommer fra en forholdsvis ressourcestærk familie, der ikke har brugt ressourcer på at deltage i de kommunale tiltag, men som har forsøgt at klare situationen selv. Der er fx gennem familiært netværk skaffet bolig til Malte, på trods af at han er i målgruppen til en kommunal bolig. Forældrene har heller ikke taget i mod flere former for rådgivning og hjælp til tabt arbejdsfortjeneste og er ved flere indkald til samtaler ved Handicapcentret ikke mødt op eller meldt afbud. I journalmaterialet står der fx at: *”Mor oplever ikke et behov for rådgivning, men hun vil ikke afvise, at det kan blive relevant”.*

”Mor oplyser, at hun hidtil har brugt feriedage og lignende i forbindelse med de forskellige undersøgelser og kontroller epilepsien og øvrige diagnoser fører med sig” (Journalmateriale, Handicapcenter KBH)

En sagsbehandler fra handicapcentret skriver således i 2011 ved 18 års samtale i skema i felt om behov:

”Umiddelbart svært at vide, da familien har klaret sig uden ret megen støtte herfra. Men mor efterspørger, om der er en ydelse der kan erstatte de 3 timers tabt arbejdsfortjeneste”. (Journalmateriale, Handicapcenter KBH)

Det er vurderingen, at i denne familie handler det ikke kun om, at det er vanskeligt at finde rundt i regler og rettigheder for Malte og forældre, men også at familien mener at besidde evner og ressourcer til at kunne klare udfordringen med at have et handicappet barn. Det kan handle om en opgiven overfor diverse forvaltninger, der hver især har ansvarsområder over for unge med handicap. Men også omhandle, at forældrene ønsker at fremstå som en normal familie med et normalt barn. Da Malte var under 18 år, havde han at gøre med socialforvaltningen og børne/ungeforvaltningen i København. Efter Maltes 18. år er beskæftigelsesforvaltningen tilføjet.

I Maltes tilfælde er der ikke indhentet lægelige og psykologiske oplysninger fra handicapcentret eller UU-forvaltningen, om Maltes helbred, handicaps og svære udfordringer, der kunne have belyst han beskæftigelsesmuligheder tydeligere. Dette med henblik for en særlig indsats i form af fx *personlig assistance* som er en hjælp bevilget af kommunen til fastholdelse på en arbejdsplads, i kraft af en medarbejder betalt af kommunen, der har støttende funktioner overfor fx Malte. *Personlig assistance* er en forholdsvis let tilgængelig foranstaltning at bevilge i længere tid, og det må vurderes, at Malte kunne have været inden for målgruppen i sine tidligere forsøg på at blive fastholdt på arbejdsmarkedet.

Eksemplet med Malte, hvis problematikker i lignende grad kan iagttages hos mange andre unge, kan pege på vigtigheden i at komme bag om Malte, som ligner en ung voksen mand med fornuftige interesser og ressourcer, men som i virkeligheden er en ung sårbar med store udfordringer, som gør det vanskeligt for ham, fx at gennemføre en uddannelse på normale vilkår.

3.2: Maltes hverdagsliv - nutid og fremtid

Førstehåndsindtrykket af Malte viser, at han er en normal ung mand, der er i gang med at tage en uddannelse. Malte bor alene i en etværelses lejlighed i Nordvest i København, hvor hans kæreste også opholder sig. Malte foretager sig mange af de rutiner, som i udpræget grad er *normale*. Han står tidligt op og spiser havregryn. Så tager han på ”arbejde” i uddannelseskлубben i jobcentret, der i april 2017 var erstattet af en virksomhedspraktik i Føtex nær hans hjem. Malte transporterer sig på cykel på trods af vanskeligheder ved at finde rundt i København, har jeg konstateret ved at skulle følges med ham og vente på ham på aftalte steder, hvor han er kommet for sent med beskeden om, at han var kørt for langt. Når Malte kommer hjem, er der dagligt indlagt en løbetur eller anden idræt enten alene som oftest eller sammen med en kammerat. Malte har i den grad taget den struktur med sig fra sin skolegang, at motion er en daglig opgave. Det er motion på højt niveau i op til 2 timer dagligt. Disse rytmer der både med hensyn til morgenmad, cykeltur og motion i kraft af løbetur, er hverdagsbegivenheder, som der ikke afviges fra, ligesom der er en fast ugedag hos mor med spisning, er en rytme/struktur på hverdagen, der binder dagen sammen og skaber mulighed for en ro

hos Malte, der gør det muligt for ham at kunne deltage i et forløb ved et jobcenter eller en virksomhed.

Malte fortæller, at han ser film med kæresten om aftenen, gerne gyserfilm og spiller FIFA og andre spil med sine venner. Han ser sine forældre mindst en gang om ugen, og der er, med søsterens mands hjælp, lavet budget, så alle regninger betales til tiden. Et billede på et hverdagsliv, der langt hen af vejen ligner det andre mennesker foretager sig, og som også på visse parametre, virker til at tilfredsstille Malte. Han giver dog udtryk for at en bedre økonomi væk fra uddannelseshjælp, kunne være at foretrække. Og så er han uforstående overfor sin manglende læreplads, der i Maltes optik vil åbne mulighed for at tjene penge og karriere.

”Jeg forstår ikke, at jeg ikke kan få en aftale med en butik, hvor jeg kan gøre mig nyttig. Der er mange ting, jeg er god til. Og bagefter, når jeg er færdig som elev, kan jeg måske blive chef. Senere vil jeg læse erhvervsøkonomi.” (Interviewcitater Malte)

Ved et spørgsmål om hvad erhvervsøkonomi handler om, er Malte ikke helt sikker og siger:

”Det er en uddannelse på universitetet, som min søsters mand kender, og som kun tager to år, og så kan jeg tjene mange penge. Det er noget med indkøb af varer og sørge for medarbejdere.”
(Interviewcitater Malte)

Malte kan som nævnt nogenlunde finde rundt fra bopæl til jobcenter og til venner, men i jobcentret kommer han ofte for sent med høj puls og siger, han kørte for langt. Ved vores fælles løbetur på Maltes sædvanlige rute, hvor han løber dagligt, bliver Malte på et tidspunkt i tvivl om retningen og vi løber derved mere end en kilometer for langt. På et tidspunkt holder der mere end fem politibiler med blink langs søen, hvor vi løber, og der er dykkere i vandet. Ved afslutning af løbeturen, hvor Malte for øvrigt skal løbe videre, spørger jeg til, om han så politiet på ruten. Til det svarer Malte, at han ikke så politiet. Malte beskrives af tidligere udredninger som at have svært ved praktiske opgaver, fx at transportere sig fra A til B, og han beskrives som kun at kunne koncentrere sig om en enkelt ting af gangen:

”Malte kan nogenlunde finde rundt, men skal have ruterne gentaget. Han glemmer dem. Malte vil have behov for hjælp til transport når han flytter hjemmefra.”

”Det vil være hensigtsmæssigt, at forholde Malte til en opgave eller et opmærksomhedspunkt af gangen, da han ikke husker eller iagttager flere opgaver” (Journalmateriale, Handicapcenter KBH)

Malte er efter endt forløb i Føtex, som vurderes af daglig leder i Føtex og mentor i jobcenter til at være for uoverskueligt for ham, blevet tilbudt en ny praktik i en mindre virksomhed, der sælger biludstyr (T Hansen). Her er kun 10 ansatte og et langt mindre kundeflow. Dette forløb er som det forrige ikke endt ud med en fastholdelse, og er med stort set samme grunde som i Føtex, blevet afbrudt. Malte har ved evalueringer og udtalelser fra to forskellige supermarkeder (Irma og Føtex) og nu T Hansen, fået at vide, at han arbejder for langsomt og glemmer det, han skal gøre. Igen ved

familiens hjælp og ikke mindst Maltes kæreste, er der formidlet en kontakt til Bilka, hvor kæresten arbejder, som gerne vil se positivt på, at Malte kan starte i en ny praktik.

Denne gang er der ved overlevering af data og viden om Maltes sygdomsbillede, blevet ansøgt om *personlig assistance* ved opstart, og denne bevilling skal ligge klar, inden Malte har første dag i Bilka. Der er ligeledes planlagt enkelte arbejdsopgaver på lager som en start, og Malte vil blive en del af et projekt, Bilka gennemfører med social ansvarlighed som bærende kraft. Om det vil lykkes at denne indsats kan bidrage til læreplads for Malte, er dags dato uvis, men placeringen i en større butik som Bilka, er ikke de bedste forudsætninger for et succesfuldt forløb for Malte, der i forvejen har let til forvirring og forstyrrelser. Dog skal det siges, at *personlig assistance* i Københavns kommune har en betydning for fastholdelse af handicappede på arbejdsmarkedet på trods af, at ordningen ikke er særligt kendt af virksomheder og derved ikke brugt i tilstrækkeligt omfang.

”Det er vigtigt at vide, at tilbuddet er der. Vi oplever, at personlig assistance er en isbryder i forhold til at komme i arbejde og få mulighed for at bevise sig selv. Man får kun en ordentlig indgang til arbejdsmarkedet, hvis man er kompenseret for sin funktionsnedsættelse.”

(Lundsteen, Specialindsats Handicap, Københavns Kommune)

I analyse af Maltes tilknytning til løbeklubben, har det været indtrykket at Malte her får nogle sociale oplevelser, et socialt værested. Det er det, han har sagt og givet udtryk for ved de første samtaler, vi havde sammen. Og det han har sagt i uddannelsesklubben til de øvrige, når der foretages præsentationer i undervisningslokalet. Men senere siger Malte, at han primært kommer der, når det er et officielt løb med konkurrenceincitamentet. Malte er nede på at løbe en femkilometer på 16-17 minutter, så han placeres ofte i vinderfeltet. Til spørgsmål om Malte ikke kan undervise andre løbere i løbeklubben, siger Malte: *”Det har jeg prøvet med nogle børn, men hvis jeg ikke løber på bane eller en rute, jeg kender, så kommer vi til at løbe for langt. Og det kan børn ikke klare.”* (Interviewcitater Malte)

I Maltes nuværende forløb i jobcentret er der mere end 10 konsulenter, mentorer og undervisere, der har været involveret i hans sag, og der er ingen, der har påpeget, at det kunne være væsentligt at indhente tidligere lægelige journaler, hvor det fremgår, at Malte er diagnosticeret som mentalt retarderet med infantil autisme. Malte har informeret om det ved samtaler med konsulenter, ses det i journalen, men det tyder på, at det ikke har været vurderet at være en forhindring for at uddanne sig. Det kunne være et enkelttilfælde, men der ses et væsentligt antal unge, der som udgangspunkt matches uddannelsesparate på et meget spinkelt og ofte forkert grundlag. Uden der som standard i sagsbehandlingen inddrages tidligere lægelige oplysninger. Hvis de lægelige oplysninger havde ligget til grund tidligt i Maltes forløb i jobcentret, er det usandsynligt, at Malte på 5. år, dog med afbrydelser, ville være i et uddannelsesforløb i jobcentret med en meget usikker jobfremtid.

3.3: Teoretisk fortolkning

Stigma

Malte vil, efter Goffmans begreber, høre ind under den midterste kategori, fordi han umiddelbart har tillært sig at begå sig blandt andre normale unge og skjule sin hjerneskade. Han svarer fx tit ja og bekræftende på spørgsmål, men du er som interviewer ikke helt sikker på, at han har forstået spørgsmålet. Dette kan han til dels slippe af sted med blandt andre unge.

Malte har fx en strategi med at fortælle om alle de ansøgninger og cv'er, han sender ud, om de bøger han læser, hvor langt han løber, og hvor sundt han spiser. Men ved nærstudier af Malte, så er virkeligheden, at han ingen ansøgninger sender, ikke læser andet end undertekster på film, løber kortere og spiser også usundt. Han higer efter en normalitet og et liv som andre unge, og for at opnå dette, forsøger han at skjule stigma, altså passing. Maltes helt klart stærkeste side er hans løbeevner. Jeg har løbet med ham og trods egne gode løbeegenskaber, er han komplet overlegen. På trods af denne interesse for løb, er Malte ret uvidende om løbeteknikker, løbesko og ruter og har ingen interesse for konkurrence, andet end spontan frustration ved en forhindring på løbeturen, eller når han brænder en stor chance på fodboldbanen. En vurdering er, at han ikke kan magte og rumme detaljer, der for ham er for tekniske og komplicerede, selv om det umiddelbart hører under hans kompetencer og styrker. Malte kan fortælle om en lynhurtig løbesko, for dernæst dagen efter, ikke huske navnet på den. Malte er i korte samtaler mester i at skjule sine begrænsninger, og det er først i forbindelse med denne opgave, at det tydeligt kommer frem, at Malte har store udfordringer i sit uddannelsesforløb, men også i sit hverdagsliv. (Goffman, 1963)

"Jeg var meget nærtagende, da jeg var mindre, fordi jeg let misforstod ting, for en del år tilbage. Så jeg blev ret nemt hidsig og sur. Men så har jeg lært at vende det om til at være god socialt, og så får man automatisk flere venner, og kan bedre med alle folk. Så jeg føler mig ikke udenfor, ikke på den måde, så jeg ikke har haft nogen venner." (Interviewcitater Malte)

Motivet for at lave passing, kan i ovenstående citat forklares ved, at Malte har tillært sig at lægge sin aggressivitet på hylden, da han har forstået, at hans hidsighed skaber afstand fra andre unge. Dette for at få sociale relationer, venner og nogle, der kan lide ham. Han har, som alle andre individer, brug for følelsen af at høre til en gruppe.

Malte har en selvopfattelse af sin identitet, som at være under uddannelse som butikselev for senere at uddanne sig til erhvervsøkonom. Og når du taler med Malte, giver han udtryk for at være en helt almindelig ung mand med en smule epilepsi. Professionelle socialarbejdere vil nok pege på at hans reelle identitet er præget af negligering af eget sygdomsbillede, hvor han fx aldrig har nævnt at have diagnosen mental retardering, og har en urealistisk opfattelse af potentielt uddannelsesniveau.

Symbolsk vold

Ved at kigge på Maltes skoleperioder, kan der efter hvad der kan udredes af journalmaterialet og interviews med Malte, konkluderes at Malte har haft mange skoleforløb med blandet succesrate. Han har skiftet skole fra kommuneskole til specialskoler med varierende udbytte. Han har følt sig uden for og marginaliseret ved at være meget ældre end de andre og ved at have haft svært ved den faglige læring. Malte har i perioder især i hans sidste skoleforløb haft en vis form for succes efter eget udsagn, men i journalmaterialet er der gentagne gange nævnt, at han har svært ved at socialisere sig med andre børn, og at de ofte er usikre på Malte.

”Med Maltes epilepsi taget i betragtning sammenholdt hans andre diagnoser, bliver hans skolegang bestemt ikke lettere. Det er stadig vores holdning, at Malte, hvis han skal rummes i folkeskolen, har behov for massiv støtte, såvel fagligt som socialt. Med massiv støtte mener vi en væsentlig større timetildeling end den nuværende, idet vi ellers forudser at Maltes skoleforløb i for høj grad vil blive præget af alt for mange faglige og sociale nederlag” (Journalmateriale, Handicapcenter KBH, skolelederindstilling)

Det er et mønster, der har været til stede siden børnehaven. Og desværre er fortsat i den efterfølgende periode på mere end fem år, da Malte starter i Jobcenter København. Her har de øvrige deltagere nok ikke været bange og usikre på Malte, men Malte har været placeret i forskellige tilbud, som han ikke har kunnet profitere af. De uddannelsesplaner, der er arbejdet med, har ikke været realistiske i forhold til Malte faglige og sociale niveau. Og jobcentret må ud over at have haft gode hensigter, tage ansvar for at Malte gang på gang har lidt nederlag og ikke er kommet tættere på at blive selvforsørgende. Nederlagene gør det svært for ham at tro på, at det skal lykkes. Men han fastholder forestillingen om, at man skal klare sig godt jf. habitus, opdragelse, og at forældrene har villet, at de nok skal klare det selv.

”Jeg har altid fået at vide, at alle møder modgang, og jeg møder meget modgang. Så hellere vente lidt, og så finde det rigtige. Når man så finder det rigtige, så kan det være, man klarer sig godt en dag.” (Interviewcitater Malte)

Så nytter det ikke på den lange bane, at han har en hvis form for succes som løber. Gennem de mange forløb i skole og jobcenter, og undererkendelse af hans vanskeligheder, er Malte blevet mødt med gentagne forventninger om, at han skal kunne klare noget, han ikke kan magte. Det betyder, at han befinder sig i en position, hvor han bliver nødt til at fremstå bedre, end han er – og den centrale pointe er, at han jf. symbolsk vold gør dette, fordi han godt ved, at der er noget, der værdsættes mere (uddannelse, arbejde, tjene penge) – dvs. kulturel, økonomisk og social kapital.

Denne refleksion leder over til den ”bagvedliggende mekanisme” skam.

Skam

Ikke at kunne få en læreplads og at det kan have lange udsigter at blive selvforsørgende, fylder meget i Malte liv. Han forstår ikke, at der ikke er brug for ham i en butik i en eller anden funktion. Ved at studere Malte og følge ham i denne periode med fokus på hans hverdagsliv, er det tydeligt, at Malte føler skam over, at han ikke får det rette tilbud. Han har hørt om alle de virksomheder, der tager socialt ansvar og som gerne vil tilbyde unge med andre problemer end ledighed, en læreplads, men til dato er Malte ikke blevet tilbudt det rette sted, hvor han kan blive fastholdt. På trods af, at Malte har nogen forståelse for sit sygdomsbillede, og godt ved, at han ikke kan arbejde som en rask person, er han fyldt med skuffelse og også skam over at være marginaliseret og uden for arbejdsmarkedet. Alle i hans familie har job. Skammen over ikke at være i arbejde kan udvikle sig negativt og blive en forhindring for job.

Omkring kommende samtale med leder i Føtex siger Malte:

”Altså, jeg syntes selv, det går fint, jeg synes, jeg gør det godt. Men jeg kan godt mærke, det er et anderledes tempo, end jeg nogensinde har prøvet før. Fordi man skal arbejde hårdt. Og så håber jeg ikke, at han siger noget om min sygdom, og at jeg ikke husker så godt.” (Interviewcitater Malte)

”Jeg vil nok sige, snakke er det, jeg er bedst til, tror jeg. Jeg er nok ikke så god til at læse og skrive og huske” (Interviewcitater Malte)

”Hvis man ikke er social, får man ikke nye venner. Eller bliver holdt udenfor. Så jeg har altid fået at vide, at jeg skal gøre det, uanset hvad. Altså kunne snakke med alle og formulere mig bedre. Jeg ved godt, at jeg ikke er så dygtig til at læse og regne.” (Interviewcitater Malte)

Disse tre citater er taget med for at vise at Malte har strategier for at undgå at blotte sig og sin skam.

I første citat er Malte bekymret for, at lederen siger noget om sygdom, og at han ikke husker så godt. Det bekymrer Malte meget, at han kan risikere at blive konfronteret med sine udfordringer om ikke at kunne følge med og huske, hvor fx varerne skal placeres. Maltes bekymring og skam over at vide, at han risikerer at blotte sig og afsløre sine udfordringer, gør, at han for enhver pris vil undgå at vise fx glemsomhed og derfor ikke spørger om hjælp, fordi han mener, det vil udstille ham. Så hellere sætte varerne forkert. Det er ikke min opfattelse, at Malte derved er klar over, at hans situation forværres.

I andet citat viser Malte selvindsigt i sine problemer med at læse og skrive. Men også en bekymring, fordi han godt ved vigtigheden af at kunne meste det i stort set alle sammenhænge, især i en butik som ansat. Det er en mekanisme, han har prøvet før, at blive ”afsløret” i at have dårlige skrive/læse egenskaber.

I tredje citat kan man udlede, at Malte har en indre stemme, der siger, at han skal gøre alt uanset hvad for ikke at falde udenfor, øve sig, blive bedre, men også spore hans bekymring, fordi han mangler nogle helt konkrete færdigheder. At klare sig, ikke falde udenfor, være med på trods af, at der er meget vigtige ting, han ikke kan.

”Men der da tidspunkter, hvor jeg fx taber meget, så kan jeg blive rigtig hidsig, fordi jeg er en dårlig taber og så kaste med mit joystick. Så jeg er en rigtig dårlig taber til gengæld.” (Interviewcitater Malte)

”Ej det gør ikke så meget, det er mere til stafetløb, hvor vi ikke vinder, når jeg ved, vi er det bedste hold. Det kan ødelægge min dag. Eller fodbold, hvis jeg brænder en chance, kan jeg blive hidsig. Men det er også det, der gør jeg dyrker så meget sport. Alt min negative energi får jeg ud via det. Alt den dårlige energi og dårlige luft forsvinder, og der kommer noget nyt ind. Det har lægerne og især min far lært mig.” (Interviewcitater Malte)

Disse to citater er nævnt, fordi Malte ikke altid kan opretholde passing og falder igennem. Han skammer sig over sine frustrationer, og det kan komme til udtryk ved vrede over en detalje som at brænde en chance i fodbold. Selv når man har det svært, skal man lære at styre sig. Og når det ikke lykkes, er det forbundet med skam.

3.4: Social, kulturel og materiel udfordring

I stort set samme periode som Malte for første gang skal bo alene i egen bolig, bliver Malte tilmeldt jobcentret, efter han har færdiggjort sit grundforløb som butiksmedarbejder. Dette grundforløb tager normalt fra 20 – 52 uger afhængigt af skolebaggrund. Malte har været 2 år om det. Allerede her burde der i vurderingen i jobcentret være en større opmærksomhed på de sociale og kulturelle udfordringer, Malte lever under. I efteråret 2016 er Malte flyttet hjemmefra, hvad det kan have af betydning af opbrud af trykke rammer fra sit barndomshjem, som Malte beskriver således:

”Siden september 16 og ellers har jeg boet hos min mor i Brønshøj/Husum i en haveforening. Nu bor jeg alene og jeg skal selv købe ind og lave mad. Det er svært at købe ind, selv om jeg arbejder i supermarkedet, Jeg køber bare havregryn til morgenmad.”

”Jeg ser mere min far lige nu, fordi han bor tættere på, men jeg ser min mor en gang om ugen eller sådan noget. Det kommer an på, hvad jeg laver. Min far bor 2 gader fra mig og kan hjælpe mig med indkøb og lidt oprydning”.

”Hun (kæreste) arbejder selv i Bilka, hvor jeg har lært at tage ud i Hundige, så derfra kan hun give mig en masse erfaringer, og nogle gange går jeg ud og ser hende med vilje, for at se hvordan hun arbejder, så jeg kan tage ved lære af det. Så er der min mor, som hedder Christine. Hende snakker jeg bare med. Så er der min far, og mine venner. Nogle af mine venner snakker jeg meget med, især Anton. Han har selv arbejdet i Føtex, så han kan også give mig gode råd derfra. Om hvordan man imponerer cheferne og giver et godt indtryk. Så det er dem, jeg snakker tættest med. Så er der selvfølgelig også jobcentret, men ved ikke om det tæller med?”

”Min far har hjulpet mig med mange ting, fx flytning, han er jo gammel flyttemand (Malte griner). I dag arbejder han på en skole. Han har altid taget mig med til fodbold og senere løbeklub. Jeg tror, min far synes, det har været lidt hårdt, at jeg har været så hidsig som barn.” (4 interviewcitater Malte)

Disse citater er formidlet, fordi de siger noget om Maltes sociale, kulturelle og materielle udfordringer. Malte synes, det er en omvæltning at bo alene, på trods af at kæresten kommer ofte. Han synes, det er uoverskueligt at købe ind og har på et tidspunkt i sit liv fået at vide, at havregryn er sundt, så det spiser han tit. Malte nævner, at faren har deltaget i hans fritidsinteresser, og det er vurderingen, at Malte ikke selv, på trods af, at være voksen af alder, ikke har kunnet og stadig ikke i fuldt omfang, kan deltage på egen hånd. Han kan ikke overholde tidsplaner og finde den rigtige og hurtigste retning til sit mål. Maltes vennekreds har været svært at definere. Han nævner nogle navne, men det er ikke tydeligt, hvor ofte de ses. Det er hans mor, far, søster og kæreste, der oftest omtales. Der er dog nogle venner, han spiller computerspil med, men det er ikke indtrykket, at det sker ofte. Det er faktisk kun Anton, der nævnes med navn, og Anton er en ven fra Maltes skoletid. Om Anton har en diagnose er svært at vurdere, men specialskoleelever er der af en grund. I uddannelseskлубben i jobcentret har Malte ligeledes svært ved at socialisere sig. Når de andre kursister går ned og ryger eller holder anden pause, bliver Malte ofte ved en pc og surfer. Malte fremstår i grupper som isoleret, og det er også indtrykket ved de mange interviews, der er lavet. Dog skal det siges, at der er andre sårbare unge, der ikke har forældretnetværk eller kæreste som Malte.

De forskellige udfordringer, Malte lever under, vil Bourdieu forklare ved, at den sociale kapital kan udvikles på trods af, at Malte har ressourcer og derved nogen social kapital. Social kapital kan bestå i at have gode forbindelser og et velfungerende netværk, der kan skabe fordele for fx Malte. At kende en, som kender en, der har de rette forbindelser og kendskab til det felt/område, der ønskes udforsket, kan være den forskel, der adskiller succes til fiasko. Det er relationer, der skal passes og plejes, og det er også ved forældres netværk, at Malte har fået en lejlighed og anden praktisk hjælp. Men Maltes egen sociale kapital er sparsom, og blandt andet fordi hans hukommelse er dårlig, har han svært ved at tilknytte sig, fordi han ikke kan huske de mennesker, der tilbyder hjælp.

Til spørgsmål om Malte vil lave en skitse over sit netværk, siger han: *"Ellers kan det være, ikke fordi jeg vil glemme det, at jeg glemmer det."* (glemmer at lave skitsen) (interviewcitater Malte)

Malte ved, at han ikke husker så godt. Det har vist sig ved flere lejligheder i vores samtaler, at en af hans helt store udfordringer er at huske aftaler. Der er forsøgt med kalenderstyring på mobilen, men den glemmer han også at kigge på. Måske kan det med tiden indlæres, men det må konstateres at Malte et utal af gange, til stor irritation for ham selv og hans omgivelser, ikke kommer til de aftaler, han har sagt ja til. En del af hans diagnosekonsekvens er ved hans hjerneskade, at det at huske er kompliceret.

"Jeg kan godt lide gys. Jeg er vokset op med min far og uhyggelige film. Da vi var små, mig og Simone spille vi Resident Evil-spillene. Som 6-årige, så jeg kan godt li at få et chok."

"Den uhyggeligste film, jeg har set, det var en der hed "kvinden i mørket", det handler om en fantasi ven der kommer frem efter mørkets frembrud og dræber folk."

"The ring, vil jeg gerne se hvis du kender den. Den der gyserfilm." (3 interviewcitater Malte)

Disse tre citater er taget med, fordi de analytisk kan pege på de sociale udfordringer, Malte har og derfor bruger gyserfilm, ud over underholdning, til at finde ro i en tilværelse, der ofte stiller alt for store krav til en mand, der ikke kan overskue alle de tiltag, der iværksættes for ham. En anden detalje er, at de processer Malte begynder på i en tidlig alder, fortsat følger ham. Han begynder med gyserfilm som barn, han løber som barn, han spiser havregryn som barn, han cykler som barn. Alt sammen noget, der i dag følges minutiøst og ikke afviges fra. Det kan give et billede og en forståelse af Malte, hvor vigtigheden af de samme rutiner og rytmer ikke må forstyrres eller forhindres. Hans sårbarhed ligger i, at han ganske enkelt har svært ved at begå sig og følge med socialt, kulturelt og økonomisk. Han har brug for rutiner; men har vanskeligt ved at udvikle nye rutiner, der kræves for at udvide sit sociale netværk, lære nye ting, følge med i arbejdet og dermed at tage uddannelse og blive selvforsørgende.

Det er min opfattelse, at de eksisterende rutiner og nye tillærte er nødvendige, for at Malte kan begå sig på arbejdsmarkedet. Malte var allerede på førstedagen i Føtex i dialog med lederen for at få styr på arbejdstider, så hans vigtige løbetræning, der helst skal starte på klokkeslettet, ikke skulle flyttes eller aflyses.

Malte nævner ofte kæresten, som han har mødt sommeren 16. Det er min klare vurdering, at hun har stor betydning for Maltes liv som udeboende og uddannelsesaktiv. De mange sociale, kulturelle og materielle udfordringer, Malte har, kan kæresten og hans øvrige familiære netværk til dels afhjælpe og en kommende fast mentor bør være opmærksom på disse udfordringer.

Kæresten er ofte hos Malte og er i gang med en tilsvarende butiksuddannelse. Det har været vanskeligt at spore sig ind på, om kæresten har kognitive vanskeligheder, Malte siger, at hun er helt normal. Men det er tilnærmelsesvis også samme opfattelse, han har af sig selv. Malte ser op til kæresten, som han beskriver som kommende butikschef, og han ser også op til søsteren, der er underviser på en fysioterapeutskole, og hendes mand, der er jurist. Maltes far, der har været god til fodbold, har ligeledes en høj status hos Malte. At Malte har stort behov for at tale meget positivt om sig selv og sine nærmeste, kan skyldes at han ønsker at vise og fremstå som en person med gode forbindelser, socialt, kulturelt og økonomisk.

Det er markant i samtaler med Malte, at han ser sig som normal og er meget forundret over spørgsmål om diagnoser og medicin. Til spørgsmål omkring at gå ud siger Malte: *"En enkelt øl. Jeg har jo epilepsi, så jeg må ikke drikke så meget."* (Interviewcitater Malte) Han nævner aldrig øvrige sygdomme.

Ligesom han er undrende over, at han ikke kan få en læreplads. I samtaler med Malte og i journalnotater fra jobcentret, kan Malte godt i situationen, hvor emnet om diagnoser/sygdom nævnes, give udtryk for en forståelse af sin livssituation og begrænsninger. Men så snart emnet er afsluttet, og Malte er videre i sin hverdag, er den forståelse og selvopfattelse fortrængt. Det må forklares som en del af Maltes sygdomsbillede, at han på trods af en umiddelbar forståelse af egne begrænsninger, er fast besluttet på at ville være som andre unge, der har kæreste, arbejde, fritidsinteresser.

Malte har helt åbenlyst svært ved at finde rundt i byen, især hvis det er til en ny adresse. Han har svært ved uden hjælp at købe ind og gøre rent. Et eksempel på at Malte har vanskeligt ved at overskue nye gøremål og indtryk, er ved en samtale, hvor vi passerer en kæmpe klatrevæg med store skilte om, at den kun må benyttes med instruktør, og Malte siger: *"Sikke en kæmpe klatrevæg, tror du, man kan kravle op uden snor?"* (Interview Malte) Malte har tydeligvis meget svært ved at overskue sværhedsgraden af klatrevæggen, og den risiko det vil være at kravle op. Her må det ligeledes påpeges, at Malte ikke har et højt niveau af konsekvenstænkning, når han ikke kan se faren ved denne klatrevæg, eller når han i høj fart kører på cykel uden hjelm.

Det skal heller ikke være usagt, at Maltes opvækst kan have været præget af en vis fornægtelse af hans diagnoser og sygdomsbillede, i håb om ikke at sygeliggøre ham mere end højst nødvendigt. Sygeliggørelse, der kan føre til stigmatisering.

4: Konklusion

Hvordan oplever en ung, der står i overgangen til opstart på uddannelse, deres hverdagsliv herunder de sociale, kulturelle og materielle udfordringer?

I studie af Malte kommer det tydeligt frem, at oplysninger fra tidligere journalmateriale ikke er inddraget i beskæftigelsesindsatsen. Der er skabt viden om, at Maltes familie ikke har fået den støtte, som Malte var berettiget til i hans barndom og ungdom. Det handler om vanskelige regler, men også et forsøg fra familien om at klare udfordringen selv og måske opretholde tanken om at være en normal familie.

Maltes daglige rutiner, der giver ham ro og overskud, er væsentlige at have viden om, da han ellers vil have store vanskeligheder ved fx at uddanne sig. Hans behov for at udføre stort set de samme handlinger hver dag, er rytmer, der ikke må afviges fra, hvis uddannelseskraevet skal realiseres. Omkring Maltes koncentration, er der fremkommet viden om, at han kun kan rumme en ting af gangen. Ved løbetur bemærker han ikke et stort antal blinkende politibiler, og der kan kun laves en aftale af gangen. Det er væsentlig viden, for hvis det ikke overholdes, kan Malte ikke forstå opgaven og navigere derefter. Ved en opstart i virksomhedspraktik, må det konstateres efter flere mislykkede forløb, at Malte skal have særlig støtte for at han kan begå sig på arbejdsmarkedet. Det kan ikke udelukkes, at det kan være en tidsbegrænset periode, fordi Malte kan overraske og tillære nogle nyttige rutiner, der kan bruges på en arbejdsplads.

Malte er ikke bevidst om kulturen og kravene på en arbejdsplads. Han er heller ikke bevidst om egne evner og kvaliteter. Malte har, som mange med nedsat funktionsevne, tilbøjelighed til at overvurdere egne evner. På trods af store vanskeligheder med at finde en holdbar læreplads som butiksassistent, har Malte allerede tanker om endnu en uddannelse - som erhvervsøkonom. En

uddannelse, der må vurderes som urealistisk, men det er vigtigt at forstå, at skammen over ikke at slå til, skaber et behov for passing for ubevidst at give omverdenen et billede af, at han er som andre unge med et normalt uddannelsesønske.

Med fokus på de sårbare unges hverdagsliv, når de starter på en uddannelse, kan det ses, at deres sociale, kulturelle og materielle udfordringer er til stede. Maltes sociale udfordringer fra hans tidlige skolegang, er åbenlyse i flere forskellige sammenhænge i jobcentret. Han har svært ved at koncentrere sig i undervisning, deltager ikke med de øvrige i pauser og danner ikke holdbare relationer. Med Maltes diagnoser burde der allerede i opstarten i jobcentret være en større opmærksomhed på de sociale, materielle og kulturelle udfordringer, Malte lever under. Han er socialt hæmmet, han har svært ved at navigere fysisk rundt til aftalte møder, og han kender ikke til kulturen på en arbejdsplads, og de krav der stilles. Hans kulturelle kapital er, trods mange års skolegang, ikke gearret til en forståelse af de mekanismer og krav, der forventes i en virksomhed. Ved hverdagslivsanalyse af Malte, kommer det frem, at Malte ikke mestrer opgaver som at købe ind, gøre rent og at bo alene. Malte er også ude af stand til at forsøge sig med nye tiltag, Malte har fx fra barnsben lært at spise havregryn, så det er et fast ritual, der ikke afviges fra.

Hvordan kan en kvalitativ forskning, der udforsker dette spørgsmål, kvalificere den faglige forståelse af de unges situation, position samt deres behov for støtte fx i mentorindsatser, hvor der sker en udredning af den unge?

Jeg har i dette masterprojekt forsøgt at gå i dybden for at opnå en forståelse af, om viden om sårbare unges hverdagsliv, udfordringer og behov kan være det element, der kvalificerer den faglige forståelse for disse unge. Det er som beskrevet, ikke hensigtsmæssigt at iværksætte forløb for de unge, uden at medtage tidligere journalmateriale i vurderingen af deres evner. Det har i tilfældet beskrevet her, medført en lang række nederlag for en ung, uden at komme målet nærmere. Det bør blive en ny procedure at kigge på journalmateriale fra før det 18. år og lade det vægte i den samlede vurdering, når uddannelsesplaner iværksættes for sårbare unge.

I den nuværende mentorindsats, hvor der kan skrues op og ned for timeantallet efter behov, bør der i denne indsats tænkes i unge og deres hverdagsliv, fordi det på en forholdsvis effektiv måde, giver et tydeligt billede af deres udfordringer. Effektivt, fordi man i en forholdsvis kort periode kan møde og interviewe personer i deres hverdag og derved få materiale, der kan give en dybdegående og god udredning. Jeg har i arbejdet med Malte brugt 3 uger til et sådant forløb, og dertil kommer der tid til at analysere og reflektere over materialet i samspil med en teoretisk forståelse, der kan sætte den unges oplevelser og hverdagsliv i perspektiv. I et normalt udredningsforløb med sårbare unge kan disse forløb vare måneder og år. Set i lyset af det, er et 3 ugers kvalitativt forløb en effektiv metode, som det er værd at investere i. Bevillinger i kraft af mentorindsatsen er til stede, det kræver så en introduktion til mentorerne om, hvad hverdagslivsforskning er. Og denne introduktion i form af undervisningsforløb på arbejdspladsen, hvor der sker opkvalificering og videndeling, vil ikke være vanskelig, hvis der er support fra ledelsen. At få alle mentorer med på arbejdsgangen om hverdagslivsforskning, kan blive en udfordring, men ved at arbejde med planer som fx vedlagte skema tidligere i MP, som jeg har brugt til at planlægge mit forløb med Malte, kan fokus på

hverdagsliv blive et nyt tiltag, der kræver tilvænning og imødekommenhed fra kollegaer, men også en metode til hurtigere at få udrett de sårbare unge.

Dertil korte skræddersyede forløb af x antal uger med mentorsamtaler, der baseres på viden om hverdagslivsforskning. Møderne afholdes i de unges eget miljø, væk fra jobcenterkontorer og andet kommunalt miljø. At foretage sig noget aktivt sammen med den unge, som at gå en tur eller deltage i den unges fritidsinteresse, kan anbefales, da det giver et tydeligt indblik i den unges liv og en accept fra den unge, fordi det kommer bag på dem, at en mentor vil bruge tid på det. Det skaber tillid og kan bidrage til dybdegående viden om den unges baggrund, liv og fremtidige muligheder.

Det konkluderes, at Malte virkelig har nogle sunde rytmer i sit hverdagsliv med en fornuftig døgnrytme (sjældent syn blandt unge ledige), kontakt til forældre og øvrig familie, en kæreste, idræt og motion i store mængder, forholdsvis sunde måltider mm. Men det kan også beskrives som en usund rytme, der genererer flere nederlag, at Malte ikke har en mere konstant og permanent opfattelse af sine manglende evner i kraft af autisme og hjerneskade, der hidtil ikke har givet ham succes med færdiggørelse af sin uddannelse. En uddannelse, set i lyset af nærstudier af Malte hverdagsliv, der vurderes urealistisk at gennemføre. Men med en mentorindsats med inddragelse af begreber i hverdagslivsforskning, kan Maltes uddannelsesønske støttes bedre.

Det kan være yderst hensigtsmæssigt at have viden om passing og være opmærksom på de udlægninger af hverdagen, de unge fremstiller sig i. Den er nemlig ikke altid korrekt.

Den symbolske vold, der ofte har udviklet sig gennem et langt skoleliv med flere nederlag, er ligeledes vigtig at være opmærksom på, da den er lagret i de unges bevidsthed og bevirker, at de har en meget negativ opfattelse af at skulle starte forfra på ny uddannelse, fordi den forrige igen havde en sværhedsgrad, der oversteg deres evner.

Det er forbundet med skam for Malte og andre unge, ikke at være integreret på arbejdsmarkedet. Disse sårbare unge er motiverede, men også placeret i for vanskelige uddannelseskraav ved fx EUD, så skammen ved ikke at kunne opfylde de samfundsmæssige krav, kan få negativ indflydelse på deres senere beskæftigelsesforsøg. Skammen er i den grad samfundsskabt, ved at de sårbare unge gentagne gange er blevet placeret i forkerte tilbud. Maltes netværk med især kæresten og hans forældre er vigtige for ham i forsøget på at få et succesfuldt arbejde/uddannelse. Hans sociale, kulturelle og materielle udfordringer kan i dette netværk afhjælpes og bør tænkes ind i det fremtidige mentorarbejde med Maltes uddannelsesplan, fordi der ved denne inddragelse, kan skabes et fælles mål, hvor alle parter, forældre, søskende og kæreste, har den samme viden om, hvilken retning Malte skal gå og derved støtte op omkring den handlingsplan, der får Malte i gang med uddannelse, så han kan blive selvforsørgende og ikke mindst, få større livskvalitet.

Fordi de sårbare unge ikke altid er klar over, hvad de skal gøre, men er klar over, at det de gør, ikke er godt nok, er det nok så vigtigt at inddrage netværket til en koordinerende indsats, så der kan gives den rette støtte i de situationer, hvor den unge ikke slår til. Det gælder også jobcentret, der skal være opmærksom på, at de sårbare ikke altid handler rationelt og konstruktivt. De skal have en særlig støtte.

Den dybereliggende analyse af og viden om de sårbare unges manglende evner til at begå sig i samfundet undersøges sjældent i jobcenteret, men det kan ændres ved hverdagslivsforskning og derved kvalificere arbejdet med at hjælpe sårbare unge til uddannelse, selvforsørgelse og øget livskvalitet.

Litteraturliste

Albæk K. m.fl. (2015) *Evaluering af mentorordningen*. SFI.

Bech-Jørgensen B (2003) *ruter og rytmer*, Hans Reitzels Forlag

Behncke, S, m.fl. (2010) *A caseworker like me – Does the similarity between unemployed and caseworker increase job placements?* Economic Journal.

Branco D (1983) *Dramaturgical rhetoric*, University of Iowa,

Brinkmann, A. og Tanggaard, (2015) *Kvalitative metoder. En Grundbog*. Hans Reitzels Forlag.

Dubois, H. m.fl. (2002), *Effectiveness of mentoring programs for youth: A meta-analytic review*. American journal of community psychology.

Giorgi A og Giorgi B (2008) *Phenomenological psychology, the sage handbook of qualitative research in psychology*,

Goffman E (2014) *Hverdagslivets rollespil*, Samfundslitteratur

Goffman E (1963) *Stigma- om afvigerens sociale identitet*, Samfundslitteratur

Glavind, N (2003), *Det delte Danmark*, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

Illeris K. m.fl. (2009), *Ungdomsliv*, Samfundslitteratur.

Jacobsen og Kristiansen (2014) *Hverdagslivet*, Hans Reitzels Forlag

Katznelson, N. mfl. (2015) *Hvem er de unge på kanten af det danske samfund?* Aalborg Universitetsforlag

Mathiassen, A. m.fl. (2004). *Sociologiske feltanalyser – om at anvende Bourdieus feltbegreb i historisk konkrete analyser*

Nathanson, (1992) s.197 fra Sheff & Starrin,(2014) *Et emotionssociologisk perspektiv på sociale problemer*, Hans Reitzels Forlag

Mik-Meyer N mfl. (2007), *Magtens former*, Hans Reitzels Forlag,

Pilegaard Jensen T mfl.(2012) *Virker aktivering for udsatte unge?* KORA

Rendtorff, Dahl, J, (2013) *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*, Samfundslitteratur

Scheff og Starrin, (2014) *Perspektiver på sociale problemer*, Hans Reitzels Forlag

Slottved mfl. (2017) *Bedre veje til ungdomsuddannelse* KORA

Svarer, M. m.fl.(2014) *Evaluering af mentorindsats til unge uden uddannelse og job*, Rambøll

Tanggaard L, (2017) *Kvalitativ analyse, Fænomenologisk analyse*, Hans Reitzels Forlag

Wilken L (2015) *Bourdieu for begyndere*, Samfundslitteratur

Kommunernes visitation af unge under 30 år uden uddannelse (2015) – kontanthjælpsreformen, Ankestyrelsen

Flagstad Kristine (2015), Undervisningsministeriet

Merete Riisager, (2017) Undervisningsminister, debatindlæg Politiken

H Christiansen, (2016) *Fejlfyldt visitation i Jobcenter København*, MVSA

H Christiansen, (2017) *Uddannelsesfastholdelse med mentor*, MVSA

Kommunale sagsbehandlings- og økonomisystemer. (2016) Jobindsats.dk

Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats - Socialjura.dk